

libris annotare, nisi videant huiusmodi supplicationes registratas seu expeditas; et saepe labuntur dicta tempora, antequam ipsae supplicationes ad registrum mittantur seu expendantur, voluit et declaravit quod, tunc et eo casu, dicta tempora, a die quo datarius huiusmodi supplicationes ad registrum vel summistam miserit, computari habeant; diem ante missionis huiusmodi de cetero annotabit datarius pro tempore in calce supplicationum consensum aliquem requirentium per haec verba, videlicet: *Missa die tali. N. Datarius;* quae verba voluit ad plenam probationem missionis praedictae sufficere.

Notarii, si tempora lapsa fuerint, registrare non debeat.

§ 3. Praeterea voluit quod notarii, de talibus consensibus rogati, in annotatione illorum in dictis libris facienda, teneantur de die missionis huiusmodi, sicut de data supplicationum, expressam mentionem facere, ut, die praestationis consensuum et die missionis supplicationum huiusmodi simul iunctis, ex illorum inspectione evidenter appareant ipsi consensus infra tempora praedicta in dictis libris annotati; et notarii requisiti de cetero ad ponendum aliquos consensus in libris praedictis, si ex inspectione dierum praestationis consensuum ac missionis supplicationum viderint dicta tempora, ad adnotandum consensus, ut praefertur, praefixa, esse lapsa, consensus tales in dictis libris annotare nullatenus praesumant, sub poenis in dicta priori constitutione contentis.

Annotatio secus facta vribus vacua.

§ 4. Nihilominus annotatio de illis, sic extra tempora praedicta pro tempore facta, ipsique consensus sic annotati viribus omnino careant, nulliusque sint roboris vel momenti; narrativa quoque per verbum *Hodie* vel *Nuper* in literis apostolicis, super materiis ad quarum expeditionem consensus aliquis requiritur, pro tempore expeditis, posita, contra pra-

1 Forte legendum autem (n. T.).

missa minime attendi debeat, nec aliquem effectum operetur.

§ 5. Insuper, intelligens Sanctitas Sua, in profectione sua versus Massiliam et durante Sanctitatis Suae ab Urbe absentia, ac per aliquot dies ante et post, quamplures consensus fuisse praestitos, qui, propter varia impedimenta, infra dicta tempora, iuxta dictam constitutionem, in libris praedictis annotari non potuerunt, ad consulendum indemnitati partium, dat et concedit notariis Cancellariae et Camerae praedictis licentiam et facultatem quod omnes consensus a die recessus Sanctitatis Suae ab Urbe versus Massiliam usque ad eius in Urbem felicem reditum, videlicet a die nono septembris usque ad diem decimum decembris anni millesimi quingentesimi trigesimi tertii, ac per quindecim dies post reditum huiusmodi praestitos, in libris praedictis, pro absentibus infra tres menses, et pro praesentibus infra quindecim dies a die publicationis praesentis constitutionis computandos, annotare possint et valeant; necnon consensus huiusmodi sic annotandos, ac etiam de mandato Sanctitatis Suae vel datarii sui iam annotatos, in omnibus valere et validos esse, perinde ac si infra tempora dictae prioris constitutionis in eisdem libris annotati fuissent.

Supplet Clementis defecti: registrationis non factae tempore suae absentiae ab Urbe;

§ 6. Decernens sic per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, in quibusvis causis motis et movendis, ac etiam per appellationem adhuc pendentibus interpretari et iudicari debere, ac irritum etc., si secus fiat, priori constitutione praedicta cum poenis in ea adiectis alias in suo robore permanentibus.

Sicque in perpetuum praecipit observari.

Placet, et publicetur et describatur. I.

PAULUS III

PAPA CCXXII

Anno Domini MDXXXIV.

Alexander Farnesius, Romanus, sacri cardinalium collegii decanus et episcopus Ostiensis, electus est in Romanum Pontificem die decimatertia octobris anni millesimi quingentesimi trigesimiquarti, et coronatus est die tertia sequentis novembris. Fuit temporibus Caroli V imperatoris, summumque tenuit pontificatum annos xv, dies xxviii, et duodecim promotionibus lxxi creavit cardinales. Obiit die decima novembris anni millesimi quingentesimi quadragesiminoni, et sepultus est in Vaticana basilica. Vacavit Sedes menses fere tres.

I.

Separatio congregationis Eremitarum Sancti Romualdi Montis Coronae, Ordinis Camaldulensis, a congregatione sacrae Eremitae Camaldulensis et Sancti Michaelis de Murano, sub Regula Sancti Benedicti, cum plurimarum gratiarum concessione et cuiuscumque alterius Ordinis privilegiorum communicatione ex indulto Clementis VII¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Et ordium.

Rationi congruit, et convenit honestati ut ea, quae de Romani Pontificis gratia processerunt, licet, eius superveniente obitu, literae apostolicae confectae non fuerint super illis, suum consequantur effectum.

§ 1. Dudum felicis recordationis Clementi Papae VII, praedecessori nostro,

1 De hac congregatione habes supra in constitutione xxvi Clementis VII, *Vestrum*, pag. 117.

pro parte dilectorum filiorum maioris, visitatorum, priorum et fratrum societatis Eremitarum Sancti Romualdi, Camaldulensis Ordinis, exposito quod olim, postquam pia memoriae Leo Papa X, etiam praedecessor noster, quondam Paulo Veneto et quibusdam aliis, in literis tunc expressis, Eremitis sacrae Eremitae dicti Ordinis, Aretinensis dioecesis, expresse professis, ardore maioris observantiae et perfectioris vitae eremiticae ferventibus, inter alia, quod in quibusvis locis, etiam extra Italiam et loca ultramarina, monasteria, eremitoria et religiosa loca erigere, et postquam erecta forent, omnibus et singulis indultis et privilegiis quomodolibet a Sede Apostolica Eremitis sacrae Eremitae huiusmodi ac congregationi eiusdem Eremitae et Sancti Michaelis de Murano concessis, gaudere, et habitum eiusdem Religionis aliis exhibere possent, per suas in forma brevis literas, licentiam concesserat.

Leo X concessit Paulo Veneto et quibusdam aliis Eremitis S. Romualdi Camaldulensis ut alia loca eremitoria ubique erigere possent.

§ 2. Et ipse Paulus cum uno socio Eremita, vigore concessionis huiusmodi ad id electo, ad locum Cryptarum nuncupatum castrum Massarii, Exinensis dioecesis, qui tunc membrum Eremitarum sacrae Eremitae praedictae erat, accesserat, et ad eosdem Paulum et socium diversae multarum partium, tam ecclesiasticae et religiosae, quam saeculares personae in dies ad eosdem venientes, cum eodem Paulo et socio se coniunxerant; et praefatis Paulo et socio et successive receptis personis nonnulla loca eremitica, partim fere dirupata et partim aedificari coepta, quae postmodum ipsi restauraverant, et quasi de novo aedificaverant, tam a Sede Apostolica quam a diversis christifidelibus ecclesiasticis et saecularibus personis donata et concessa fuerant.

Ipsae Paulus cum uno socio ad locum Cryptarum accessit et ad eos gens multa confluit et multa loca eiusdem data fuerunt.

§ 3. Vidensque ipse Paulus se tot personis ac locis quotidie multiplicari, ad olim congregationis sacrae Eremitae et Sancti

Idem Paulus et vicarium generalem sacrae Eremitae Camaldulensis

reddis, etque omnia haec aliteravit. Et ab eodem sibi loca quinque assignata fuerunt, et instituta sunt societas Eremitarum S. Romualdi per eius prelatos separatim regenda.

Michaelis de Murano vicarium generalem, tunc vero generalem nuncupatum, et visitatores accesserat, eisdemque seriem facti explicaverat, velleque, tam ipse quam ceteri socii Eremitae huiusmodi, sub eorum obedientia et visitatione vivere declaraverat. Olim vicarius, tunc generalis praedictus, habens, ut asserebat, a congregatione huiusmodi omnimodam auctoritatem, sinceritatem animi dicti Pauli cognoscens, praefata eremitoria, videlicet quinque, Cryptarum Massarii, Sancti Hieronymi de Pascilupo, Cryptae Sancti Benedicti in Monte Conaro, Sancti Leonardi de Volabrio ac Sanctae Mariae de Spiritu Sancto, Exinensis, Engubinensis, Anconitanae, Firmanae et Larinensis dioecesis, a Sede praedicta aliisque christifidelibus praefatis eisdem Paulo et sociis, ut praefertur, concessa, et Eremitas in illis tunc commorantes in eorum congregationem receperat, ipsosque Paulum et socios receptos, Eremitas eorumque eremitoria et religiosa loca huiusmodi in societatem Eremitarum Sancti Romualdi, per maiorem et olim correctores, tunc autem visitatores, capitulum et eremitoriorum huiusmodi singulorum priores perpetuis futuris temporibus regendam et gubernandam, erexerat. Et eisdem Paulo et Eremitis praefatae societatis condendi et celebrandi generalia capitula eiusdem societatis; et in eis priores, rectores et alios ministros eligendi, et pro eiusdem societatis conservatione et augmento missas et alia divina officia in eorum capitulis celebrandi, capitula generalia eiusdem societatis, et pro eiusdem observantia, quaecumque statuta, ordinationes et constitutiones edendi, et pro tempore edita corrigendi, reformandi et mutandi, quae, si contra substantialia Regulae Sancti Benedicti non essent, a praedicto tunc vicario et visitatoribus aut praefatae congregationis capituli derogari aut innovari, sine

dictorum Eremitarum consensu, non possent; ac alia loca quaecumque et personas quascumque in eadem societate receptandi; necnon quod eiusdem societatis superior, ex tunc maior nuncupandus, per eiusdem congregationis capitulum de anno in annum eligendus, loca et personas de triennio in triennium, et frequentius, si sibi videretur, visitare deberet, licentiam concesserat; et omnia et singula privilegia, gratias et immunitates Eremitis concessa et quomodolibet concedenda, tam sacrae Eremitae Camaldulensis, quam totius praefatae congregationis, eidem societati Eremitarum Sancti Romualdi, locis et personis communia esse, dummodo receptio et admissio huiusmodi per capitula generalia congregationis sacrae Eremitae et Sancti Michaelis de Murano, praedicti, approbaretur, voluerat. Et praefati Eremitae, vigore concessionis huiusmodi, in eorum capitulis congregati, nonnullas constitutiones et statuta super tribus substantialibus et forsitan aliis emittendis votis et regularibus institutis Regulae Sancti Benedicti, et divinis officiis celebrandis ac aliis felicem dictae societatis, tam in spiritualibus quam in temporalibus, gubernationem et directionem, ac honeste et religiose vivendi modum concernentia ordinaverant. Ac postmodum praesidens et definitores capituli generalis congregationis sacrae Eremitae et Sancti Michaelis praedicti, per eorum speciales literas, dicta quinque eremitoria et societatem huiusmodi ab eorum congregatione penitus separaverant, et dissolutam et separatam esse declaraverant, nullamque sibi eligendi superiorem, necnon eremitoria ac illorum personas huiusmodi visitandi facultatem reservaverant; quodque praefati Eremitae ad eorum superioris huiusmodi electionem, prout eis visum foret, procedere possent, ac in iis, quae eremitoria et illorum personas praedicta concerne-

bant, ac quidquid eidem societati visum foret, a Sede Apostolica petere possent, voluerant.

Clemens VII praedicta confirmavit;

§ 4. Praefatus Clemens praedecessor praedicta omnia et dissolutionem huiusmodi approbaverat et confirmaverat, eisque unum dictae societatis maiorem et correctores, nunc autem visitatores nuncupatos, locorum priores et alios officiales, prout eis expedire videretur, per seipsos annis singulis eligendi, qui eo ipso, quo electi forent, confirmati esse censerentur, indulserat.

Et etiam constitutiones pro dictae societatis regimine ordinatas approbavit;

§ 5. Et successive, cum ipsi, pro dictae societatis commodiori gubernatione, aliquas ex praedictis constitutionibus, ordinationibus et capitulis, eis diligentius et maturius examinatis, cassassent, et aliquas denuo ordinassent, et, amotis quibusdam superfluis, in meliorem formam reformassent, idem Clemens praedecessor illas etiam approbaverat et confirmaverat, prout in diversis instrumentis et scripturis vicarii generalis ac visitatorum praesidentis et definitorum praedictorum, ac ipsorum Leonis et Clementis praedecessorum diversis literis, dicebant plenius contineri.

Societatemque istam instituit Eremitarum S. Romualdi nuncupandam;

§ 6. Ac pro parte eorundem maioris, visitatoris, priorum, fratrum et Eremitarum eidem Clementi praedecessori humiliter supplicato ut, ex praedictis et aliis eis concessis et concedendis locis, unam tantum societatem Eremitarum Sancti Romualdi erigere et instituere, praemissis et aliis infrascriptis, pro illorum subsistentia firmiori, robur apostolicae firmitatis adiacere, ac alias in praemissis opportune providere, de benignitate apostolica dignaretur; praefatus Clemens praedecessor, qui ad ea, per quae status religiosarum personarum florere, ipsaque personae acceptius divinis beneplacitis se coaptare possent, solertiae suae curas libenter dirigebat; volens maiorem, visita-

tores, priores, officiales ac eremitas societatis huiusmodi amplioris apostolici favoris praesidio complecti, ac eos et eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris ac poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existebant, ad effectum infrascriptorum dumtaxat consequendum, absolvens et absolutos fore censens, huiusmodi supplicationibus inclinatus, sub data videlicet tertio nonas septembris, pontificatus sui anno sexto, auctoritate apostolica, ex praedictis ac quibuscumque aliis eis tunc et pro tempore dictae societati ubique terrarum concessis et concedendis, ac per eos recipiendis et retinendis eremitoriis et religiosis locis, unam tantum omnium ac singulorum fratrum in eisdem eremitoriis et religiosis locis pro tempore degentium societatem Eremitarum Sancti Romualdi nuncupandam; per superiorem, maiorem nuncupatum, visitatores, capitulum, priores ac alios officiales, iuxta ipsius societatis statuta et ordinationes, regendam et gubernandam.

Regulam quoque iussit ab uno superiore nuncupando maiore;

Omnesque fratres unam esse societatem;

§ 7. Ita quod omnes et singuli dictae societatis fratres, praesentes et futuri, quamvis in diversis locis, etiam extra Italiam et loca ultramarina, pro tempore manerent, unum tamen corpus et unica societas Eremitarum Sancti Romualdi, Camaldulensis Ordinis, perpetuis futuris temporibus existerent ac facerent.

Facultates hae expressas concessit;

§ 8. Cum facultate celebrandi generalia, provincialia ac alia capitula eiusdem societatis, et in eis superiorem, maiorem, priores, rectores et alios ministros eligendi; et, pro eiusdem societatis conservatione et augmento, missas et alia divina officia in eorum capitulis celebrandi, aliaque omnia et singula, quae ad similes

societates pertinebant et pro tempore pertinerent, faciendi, erexit ac instituit.

§ 9. Necnon separationem, dissolutionem, concessionem et indulta ac facultates eis quomodolibet concessa; ac constitutiones et statuta per capitulum dictae erectae societatis edita, ut praefertur, reformata; ac omnia et singula privilegia, indulta et gratias per Sedem eandem dictae societati vel per alium facultatem habentem, etiam vivae vocis oraculo vel alias quomodolibet, concessa et concessas, auctoritate praedicta approbavit, confirmavit, stabilivit ac robor apostolicae confirmationis habere decrevit, supplens omnes et singulos defectus, tam iuris quam facti, si qui forsitan intervenerant in eisdem.

Indulta omnia et statuta confirmavit;

§ 10. Et pro potiori cautela maioris, visitorum, priorum et officialium et aliorum fratrum praefatae societatis, illas et illa quinque eremitoria praedicta eidem maiori, visitoribus, prioribus et fratribus eorum erectae societatis, pro tempore existentibus, de novo perpetuo concessit et assignavit; quodque omnes et singuli dictae societatis erectae Eremitae, Ordinem praedictum in ipsa societate professi, tunc praesentes et futuri, in capitulo generali pro tempore celebrando, in eo vocem habentes, pro felici dictae societatis statu et successu, alia statuta, constitutiones, ordinationes ac omnia et singula, quae in spiritualibus et temporalibus ipsius societatis ac eius regularis disciplinae statum, observantiam, indemnitate, et circa divini officii et missarum directionem et ordinationem, ac caeremonias, absque ipsius Regulae, in substantia vel in effectu, variatione, interpretatione vel declaratione, quoquo modo concernere possent, instituendi, ordinandi, interpretandi, declarandi et alia de novo faciendi; et sic instituta, ordinata, interpretata, declarata et de novo

facta, in toto vel in parte, prout rerum et temporum qualitas exigeret, tollendi et alterandi ac in melius commutandi; necnon, pro honestate et qualitate vitae eremiticae huiusmodi, barbam deferendi plenam et liberam eis concessit facultatem.

§ 11. Ac huiusmodi societatem, omnesque et singulos superiores, eremitas, oblatos, novitios, familiares, servitores et personas dictae societatis, tunc et pro tempore existentes, ac ipsius monasteria, eremitoria religiosa et loca alia quaecumque, ac mobilia et immobilia bona, tunc praesentia et futura, ad praefatam societatem quomodolibet pro tempore pertinentia, et in posterum eidem de novo erectae societati quaecumque seu quomodolibet uniri vel incorporari seu subijci in perpetuum vel ad tempus contingeret, a quorumcumque legatorum, etiam de latere, necnon nunciorum dictae Sedis, ac quorumvis officialium Romanae Curiae et patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, electorum et inquisitorum haereticae pravitatis, quaecumque, etiam apostolica, auctoritate, aliorum quorumcumque iudicum ordinariorum et non ordinariorum, quavis auctoritate et potestate fungentium, ditione, auctoritate, superioritate, potestate, dominio, visitatione, reformatione et correctione, ita quod contra dictam de novo erectam societatem vel eius singulares personas, necnon monasteria, eremitoria et loca et personas ac familiares cum eis degentes, ratione delicti, excessus seu contractus aut rei de qua ageretur, ubicumque iniretur contractus, committeretur delictum aut res ipsa consisteret, excommunicationis, suspensionis aut interdicti aut alias quasvis sententias, nisi de speciali Sedis praedictae commissione, quomodolibet, directe vel indirecte, proferre seu promulgare non possent.

A superioritate ordinariorum, inquisitorum et aliorum eximit;

§ 12. Necnon ab omnibus et singulis

A decimarum, gabellarum etc. solutione liberavit;

decimis; collectis, exactionibus, gabellis, talliis, dativis, datiiis, tractis, subsidiis caritativis, impositionibus ordinariis et extraordinariis, collegiis, parochianis, universitatibus, monasteriis, fabricis et aliis quibusvis personis, quacumque auctoritate et ex quavis causa et consideratione, etiam pro expeditione contra infideles aut fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe, aut aliis imminentibus necessitatibus Sedis praedictae, auctoritate eiusdem Sedis vel quavis alia impositis et imponendis, sub quacumque verborum vi et forma, etiam sub excommunicationis latae sententiae poena, exempti et exempta censerentur, nisi de indulto et societate huiusmodi specialis et expressa mentio in literis apostolicis fieret, et tunc non veram decimam, sed mediam auri unciam Camerae Apostolicae solvendo, pro omnibus eorum locis ac eremitoriis, bonis et personis, liberationem consequerentur, prorsus eximit et totaliter liberavit; eaque omnia et eorum quodlibet in ius et proprietatem beat. Petri et Pauli et Sedis praedictae, ac sub eorum et dictae Sedis protectione suscepit. Et si legati et subdelegati, ordinarii aut aliae personae praedictae contra exemptionem et liberationem huiusmodi quicquam attentare quoquo modo praesumerent, ac literarum desuper conficiendarum vigore requisiti per ipsius de novo erectae societatis praelatos, Eremitas vel procuratores eorum, infra tres dies a die requisitionis huiusmodi computandos non desisterent, excommunicationis sententiae ipso facto noscerent se subiectos; et si forte aliter factum foret, eo ipso esset irritum et inane nulliusque roboris vel momenti.

Religiosos Ordinis ad minores ordines promovendi per quemlibet antistitem et ex-

§ 13. Praeterea ipsis, religiosos eorum Ordinis ad primam tonsuram et quatuor minores ordines promovendi; ad sacros vero, etiam si tempus a canonibus statutum non attingerent, per quemlibet catholicum episcopum in eorum locis et alibi, ubi-

Bull. Rom. VI. VI.

23

cumque eis commodum foret, absque licentia dioecesani, etiam extra tempora, diebus tamen dominicis vel festivis, eos promoveri faciendi, ac illos eis libere conferendi; eundemque episcopum, pro consecrationibus altarium seu ecclesiarum, ac pro Oleo Sancto et quolibet ecclesiastico sacramento, adeundi; et, de licentia eorum capituli generalis seu provincialis, Ierusalem et alia loca sancta visitandi et inibi habitandi, ac loca et eleemosynas, etiam ab infidelibus, recipiendi licentiam et facultatem concessit.

§ 14. Et insuper, pro conservatione puritatis eorum solitudinis, ne mulieres ad eorum eremitoria, etiam Sancti Hieronymi de Pascilupo, Eugubinae dioecesis, tunc praesentia et futura, intra videlicet per eos praefixos seu praefigendos terminos, praeter illos tantum dies, quos ipsi statuerent, dummodo non ultra tres dies in quolibet anno, accedere quomodolibet, sub excommunicationis poena, auderent vel praesumerent, cellularum tamen ipsorum ingressu semper prohibito remanente, inhibuit.

Ingressum ad eremitoria mulieribus prohibuit;

§ 15. Demum, pro commoditate et utilitate eremitoriorum et locorum huiusmodi, tunc praesentium et futurorum, de licentia eorum capituli generalis seu provincialis, eis et cuilibet eorum ac pro tempore existentibus, quaecumque immobilia ad eos eorumque ecclesias, eremitoria, altaria et loca huiusmodi pro tempore spectantia et pertinentia, in emphyteusim perpetuam vel per tempus, sub aliquo annuo canone sive censu quibusvis personis, in evidentem ecclesiarum, monasteriorum et regularium locorum huiusmodi utilitatem, concedere; illaque pro aliis immobilibus utilitatibus permutare seu vendere et alienare, et pretium inde proveniens in aliis immobilibus bonis eorum ecclesiis, eremi-

Stabilia alienandi ad evidentem utilitatem Ordinis licentiam Imperatoris fuit;

1 Primum declarat Concil. Trid., sess. xxiii, De Reform., cap. 11; secundum revocavit idem Concil., ubi sup., cap. 12 et seqq.

tra tempora facultatem tribu-
eto. 1;

torii et regularibus locis utilioribus, ac alias, iuxta tenorem literarum recolendae memoriae Pauli Papae secundi, similiter praedecessoris nostri, de rebus ecclesiasticis non alienandis editarum: ita quod priores, qui pro tempore essent, locorum huiusmodi iudices, ad hoc ut immobilia bona huiusmodi in emphyteusim vel censum aut alias danda et permutanda seu vendenda et alienanda, coram eisdem iudicibus spectarentur, eligere possent, convertere, et ceteris eremitoriis eorum societatis, prout eis commodius visum foret, pro eisdem societatis conservatione applicare valerent, et quaecumque bona, etiam feudalia ac emphyteutica, etiam ecclesiastica, eidem societati, tam inter vivos quam causa mortis seu testamento, vel codicillo, dari, concedi et relinqui libere possent.

Onera, ad quae pro dictis bonis Eremitae tenentur, 30 annorum spatium niri decrevit;

§ 16. Ita quod ipsa societas ad eadem onera, ad quae donator seu testator huiusmodi, occasione bonorum eorumdem, tenebatur, et quaecumque alia, quae ipse donator seu testator etiam imponeret, omnino tenerentur, etiam si ad certum numerum generationum aut nominationum eadem bona concessa essent, ipsa societas, non perpetuo, sed per triginta annos pro qualibet generatione seu nominatione huiusmodi bona eadem tenere possent; et finitis ipsis annis, bona praedicta ad eorum directos dominos devolverentur, et, absque eorum consensu, tenere non valerent, statuit et ordinavit.

Curam animarum ceterorum locorum societatis permittit esse declaravit.

§ 17. Ulterius ipsis, de licentia capituli generalis seu provincialis dictae societatis, curam animarum monasterii S. Salvatoris de Monte Acuto et parochialium S. Michaelis Archangeli, ac prioratus S. Salvatoris de Fano, Perusinae, Tudertinae et Fanensis dioecesis, ecclesiarum, eidem societati perpetuo canonice unitarum, abdicare; et, de consensu illorum parochianorum, in loco dictis parochianis accommodo, alias eccles., quibus cura parochianorum prae-

fatorum applicaretur, construi facere, seu alteri parochiali, quae parochianis huiusmodi accomoda foret, etiam de consensu illius rectoris, cui, pro huiusmodi cura exercenda, quod inter eos conventum esset solverent, ac illas iurisdictioni ordinarii loci subiicere.

§ 18. Ac loca quaecumque, etiam per ecclesiasticas et religiosas personas eis concedenda recipere et eorum usui applicare. Necnon loca sive eremitoria pro tempore recepta perficere, et alia de novo, cum ecclesiis, oratoriis, humili campanili, cellulis et officinis necessariis, construere seu construi, et iam constructa, pro convenientiori eorum mansionem, demoliri facere, et ea ad aliorum locorum constructorum sive de novo construendorum usum convertere.

§ 19. Ac pro dicti Ordinis propagatione, omnes et singulos religiosos quorumcumque, etiam Mendicantium, Ordinum et congregationum ac monasteriorum ad eremitoria praefata, tamquam ad arctiorem vitam, convolare, et sub societate et eorum habitu Altissimo famulari eligentes, superiorum suorum licentia petita, licet non obtenta, absque alia contradictione vel obstaculo, recipere; ipsique sic recepti et in eadem societate sive Ordine professi, ad omnia officia et dignitates societatis eorumdem Eremitarum promoveri et assumi libere et licite valerent, indulgit.

§ 20. Postremo maiori ac omnibus et singulis visitoribus, provincialibus, prioribus et aliis officialibus ac fratribus sive Eremitis praefatis, ut ipsi et omnes et singuli, ac commissi, oblato, novitii, servitores, familiares, benefactores et aliae personae, ac etiam oratoria, ecclesiae, monasteria, eremitoria et loca et quaecumque bona et cetera alia eidem societati pro tempore pertinentia, omnibus et singulis indulgentiis, peccatorum remissionibus, gratiis, concessionibus, facultatibus, immunitatibus, exemptioni-

Novaque eremitoria aedificare;

Religiosos quorumcumque Ordinum, etiam Mendicantium, ad societatem tamquam ad arctiorem vitam recipi posse decrevit;

Indulta, gratias et privilegia quorumcumque aliorum Ordinum huius societati concessit;

bus, privilegiis, praeminentiis, praerogativis, libertatibus, favoribus, licentiis et indultis apostolicis vel aliter, quacumque essent, quibus omnes et singuli Ordines, congregationes, societates et monasteria, sub approbatis Regulis degentes seu militantes, ac degentia seu militantia, eorumque superiores generales, provinciales et particulares monaci seu religiosi, commissi, oblato, novitii, familiares, servitores, benefactores et aliae personae eorumque ecclesiae, oratoria et alia quaecumque bona, quae omnia, ac si nominatim exprimerentur, dictus Clemens praedecessor haberi voluit pro sufficienter expressis, coniunctim vel divisim, eis et cuilibet ipsorum, in genere vel in specie, etiam vivae vocis oraculo vel alias quomodolibet concessis seu concedendis, tam in spiritualibus quam temporalibus, et tam in communi quam particulari seu alias quomodolibet utebantur, potiebantur et gaudebant, seu uti, potiri et gaudere possent quomodolibet in futurum, absque ulla differentia, tam in communi quam in particulari vel alias quomodolibet uti, potiri et gaudere libere et licite possent et valerent in perpetuum, ac etiam de novo concessit pariter et indulgit, et in eis locum habere voluit, ac si eisdem omnia et singula praemissa directe et expresse concessa fuissent, exceptis quae essent contra eorum constitutiones approbatas ac ordinationes capitulares factas et pro tempore faciendas. Ac ut, dum privilegiorum, concessionum, exemptionum, immunitatum, facultatum, gratiarum et indultorum eorum et cuiuslibet dictorum Ordinum, congregationum, societatum et monasteriorum originales literae seu transumpta authentica ex illis, prout in favorem dictae societatis eiusque superiorum, eremitarum, commissorum, oblato, novitiorum, familiarium, servitorum, benefactorum et personarum ac ecclesiarum, monasterio-

rum, eremitoriorum, locorum, bonorum et aliorum ceterorum eiusdem societatis, ostenderentur vel exhiberentur, eadem fides indubia adhiberetur, tam in iudicio quam extra, et aliis locis quibus opus foret, ac si pro et in favorem eorum societatis, ecclesiarum, eremitoriorum et monasteriorum, fratrum et personarum ac bonorum praedictorum ac praedictarum a Sede praedicta emanassent, ac eis et cuilibet ipsorum fuissent immediate concessae, mandavit.

§ 21. Necnon quod literarum desuper conficiendarum transumptis, manu notarii publici subscriptis, et sigillo alicuius praelati ecclesiastici munitis, ubique staretur, prout originalibus literis staretur, et plena fides in iudicio et extra adhiberetur, quae eisdem desuper conficiendis literis daretur, si essent exhibitae vel ostensae.

Transumptis quo credi voluit;

§ 22. Quodque literae ipsae desuper conficiendae, cum confectae forent, ac in eis contenta quaecumque, sub quibusvis revocationibus, modificationibus, limitationibus et suspensionibus quarumcumque literarum, gratiarum et dispositionum per ipsum Clementem praedecessorem et Sedem praedictam, etiam motu proprio et ex certa scientia, seu ad imperatoris, regum et ducum instantiam, concessis et concedendis, nullatenus comprehenderentur, sed semper ab illis excepta essent, et esse censerentur. Et quoties revocata, modificata, limitata, suspensa aut alterata forent, toties in eo statu, in quo ante revocationem, modificationem, limitationem et suspensionem huiusmodi, repositae, restitutae et reintegratae ac, si opus fuerit, de novo concessae essent, et esse censerentur. Et quotiescumque per aliquem aut plures actus contra ea aut ipsorum aliqua, a quocumque, cuiuscumque dignitatis, status, gradus et conditionis foret, ex negligentia vel ignorantia illorum, quibus ea concedebantur, aut aliquavis causa, scienter vel igno-

Clausulae dictae bullae praeservativas apposuit;

ranter attentari vel attentata observari con-
tingeret; nullum tamen propterea exem-
ptionibus, immunitatibus, libertatibus,
gratiis, indultis et privilegiis huiusmodi
praeiudicium generaretur, sed ea omnia
et singula in suo robore et firmitate per-
manerent, easdem literas, absque aliorum
instrumentorum, literarum praedictarum
productione et ostensione, ad probandum
plene omnia et singula superius enarrata
et specificata, in iudicio et extra, ubique
sufficere, nec ad id probationis alterius
adminiculum requiri.

Dubia in dictae
societatis favo-
rem interpreta-
ri iussit, sublata
aliter iudicandi
facultate;

§ 23. Et si forte contingeret aliquod
dubium in dictis, per ipsum Clementem
praedecessorem confirmatis, aut literis suis
super praemissis conficiendis huiusmodi,
aut aliquo eorum pro tempore emergi,
data verborum ambiguitate, et iurisperi-
torum interpretatione, in dictae societatis de
novo erectae ac illius locorum particula-
rium et personarum favorem interpretari
debere. Sicque per quoscumque iudices¹ et
extraordinarios ac delegatos et causarum
Palatii Apostolici auditores ac S. R. E.
cardinales sententiari, iudicari et definiri
debere, sublata eis et eorum cuilibet qua-
cumque alia iudicandi et interpretandi
facultate et auctoritate, irritum quoque et
inane quicquid secus fieri sive attentari
contingeret, decrevit.

Executores di-
ctae bullae de-
putavit;

§ 24. Ac voluit et concessit universis
et singulis patriarchis, archiepiscopis, epi-
scopis, abbatibus ac aliis in dignitate ec-
clesiastica constitutis personis, ac quarum-
cumque metropolitanarum et cathedralium
ecclesiarum canonicis, necnon praefatorum
patriarcharum ac archiepiscoporum et
episcoporum in spiritualibus vicariis et
officialibus generalibus dari in mandatis
quatenus ipsi, vel duo aut unus eorum,
per se vel alium seu alios, literas desuper
conficiendas huiusmodi, cum confectae fo-
rent, ac in eis contenta quaecumque solem-
niter publicantes, ipsisque Eremitis seu

¹ Ordinarius addit Cherub. (n. 2).

fratribus ac personis praedictis in praemis-
sis efficacis defensionis praesidio assistere,
ac facere eosdem Eremitas ac alias personas
omnibus praemissis pacifice frui et gau-
dere, non permittentes ipsos seu ipsas
super iis per quoscumque quomodolibet
indebite molestari, perturbari aut inquie-
tari. Contradictores quoslibet et rebelles,
per censuras ecclesiasticas ac alia oppor-
tuna iuris remedia, appellatione postpo-
sita, compescendo, et legitimis super iis
habendis servatis processibus, censuras et
poenas ipsas iteratis vicibus aggravandi,
invocato etiam ad id, si opus foret, auxilio
brachii saecularis.

Contrariis qui-
buscumque am-
plius-imo dero-
gavit.

§ 25. Non obstantibus praemissis ac
Clementis (per quam, inter alia, voluerat
quod petentes beneficia ecclesiastica aliis
uniri, tenerentur exprimere verum annum
valorem, secundum communem aestima-
tionem, tam beneficii uniendi quam il-
lius cui unio fieri peteretur, alioquin
unio non valeret, et semper in unio-
nibus commissio fieret ad partes, vocatis
quorum interesset); necnon Pauli, praede-
cessorum praedictorum, ac similis me-
moriae Innocentii IV, contra exemptos
edita, quae incipit *Volentes*; necnon qui-
bus cavetur quod nullus extra suam ci-
vitem vel dioecesim, nisi in certis ex-
ceptis casibus, et in illis ultra unam diae-
tam a fine suae dioecesis ad iudicium evo-
cetur, seu ne iudices a Sede praedicta
deputati extra civitatem vel dioecesim, in
quibus deputati forent, contra quoscum-
que procedere, aut alii vel aliis vices
suas committere praesumerent, et Bonifacii
VIII Romani Pontificis, etiam praedece-
ssorum nostrorum; et de duabus diaetis in
concilio generali edita, dummodo non
ultra tres diaetas aliquis, dictarum litera-
rum desuper conficiendarum auctoritate,
non traheretur; et quibusvis aliis aposto-
licis, necnon provincialibus et synodalibus
conciliis editis, generalibus et speciali-

bus constitutionibus et ordinationibus; ac
praedictarum ecclesiarum, monasteriorum
etiam S. Antonii de S. Antonio, Ordinis
S. Augustini, Viennensis dioecesis, et reli-
giosorum locorum ac Ordinum quorum-
cumque, etiam Camaldulensis huiusmodi,
ac aliorum, etiam Mendicantium et non
Mendicantium, statutis et consuetudinibus,
etiam illis in quibus cavebatur ut mulie-
res ad dictum eremitorium S. Hieronymi
de Pascilupo, sub excommunicationis latae
sententiae poena, numquam accederent,
iuramento, confirmatione apostolica vel
quavis firmitate alia roboratis; privilegiis
quoque et indultis ac literis apostolicis
Camaldulensi aliisque Ordinibus Mendi-
cantium et non Mendicantium et Militia-
rum ecclesiis, monasteriis et S. Antonii
huiusmodi, necnon universitatibus, con-
gregationibus, societatibus, communitati-
bus, collegiis et ceteris aliis personis et
locis per eundem Clementem praedece-
ssorem et Sedem praedictam, sub quibusvis
verborum formis et clausulis, etiam dero-
gatoriarum derogatoriis, aliisque effica-
cioribus et insolitis, illis praesertim quibus,
inter alia, caveri dicebatur expresse quod
nulli fratres seu monaci, de dictis etiam
Mendicantium Ordinibus, ad alium Ordinem
etiam strictiorem, transeuntes, per supe-
riores, priores et alios fratres Ordinum
aut societatum, ad quos, si transierint,
etiam de licentia eorumdem superiorum
petita et obtenta, recipi et admitti pos-
sent, alias recipientes et recepti excom-
municationis sententiam incurrerent; ip-
sique sic vel alio modo recepti, ad ali-
quod officium seu praelaturam eiusdem
Ordinis, in quo recipiebantur, eligi non
possent, absque Apostolicae Sedis speciali
et expressa licentia, per ipsius Sedis pa-
tentes literas concedenda, facientes plenam
ac certam et determinatam de statuto et
ordinatione huiusmodi expressam et indi-
viduam mentionem Quibus omnibus,

etiam si pro eorum sufficienti derogatione
de illis eorumque totistenoribus specialis,
specificata, expressa et individua mentio
seu quaevis alia expressio habenda vel
aliqua alia exquisita forma servanda foret,
dictus Clemens praedecessor eorum te-
nores et formas illarum concessionum, ac
si de verbo ad verbum insererentur, pro
expressis habens, illis alias in suo robore
permansuris, ea vice dumtaxat, auctori-
tate praedicta, specialiter et expresse de-
derogavit, ceterisque contrariis quibus-
cumque.

Et quoniam di-
cta bulla Cle-
mentis VII, ob
ipsius obitum,
expedita non
fuit, hic Pontif-
ex eam validam
a die datae;

§ 26. Ne autem de absolute, erec-
tione, institutione, approbatione, confir-
matione, suppletionem, concessionem, assi-
gnationem, exemptionem, liberationem, susce-
ptionem, inhibitionem, statuto, ordinatione,
indulto, voluntate, mandato, decreto et
derogatione praedictis, pro eo quod super
illis dicti Clementis praedecessoris, eius
superveniente obitu, literae confectae non
fuerunt, valeat quomodolibet haesitari;
ipsique maior, visitatores, priores, offi-
ciales et fratres illorum frustrentur ef-
fectu, volumus et similiter apostolica
auctoritate decernimus quod absolutio,
erectio, institutio, approbatio, confirma-
tio, suppletio, concessio, assignatio, exem-
ptio, liberatio, susceptio, inhibitio, statu-
tum, ordinatio, indultum, voluntas, man-
datum, decretum et derogatio Clementis
praedecessoris huiusmodi perinde a dicta
die tertio nonas septemb. suum sortiantur
effectum, ac si super illis ipsius Clementis
praedecessoris literae, sub eiusdem diei
datae, confectae fuissent, prout superius
enarratur; quodque praesentes literae ad
probandum plene absolute, erectionem,
institutionem, approbationem, confir-
mationem, suppletionem, concessionem,
assignationem, exemptionem, liberationem,
susceptionem, inhibitionem, statu-
tum, ordinationem, indultum, voluntatem,
mandatum, decretum et derogationem

Clementis praedecessoris huiusmodi ubique sufficiant, nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur.

Deputaque e-
secutores huius
constitutionis.

§ 27. Quocirca universis ac singulis venerabilibus fratribus nostris patriarchis, archiepiscopis, episcopis et dilectis filiis abbatibus ac aliis personis in dignitate ecclesiastica constitutis, necnon metropolitanae et aliarum ecclesiarum canonicis, ac eorundem patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum vicariis in spiritualibus ac officialibus generalibus per apostolica scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel per alium seu alios, praesentes literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte maioris, visitorum, priorum, officialium et fratrum praedictorum seu alicuius eorum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficaciae defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra praesentes literas et in eis contenta huiusmodi firmiter observari, ac singulos, quos eadem praesentes literae concernunt, illis pacifice gaudere; non permittentes eos desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestari, perturbari aut inquietari. Contradictores quoslibet et rebelles per censuram ecclesiasticam et alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo; ac legitimis super iis habendis servatis processibus, censuras et poenas ipsas, etiam iteratis vicibus, aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, iuxta voluntatem et concessionem Clementis praedecessoris huiusmodi. Non obstantibus omnibus supra dictis aut si aliquibus, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo

ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo etc.

Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo quarto, tertio nonas novembris, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 3 nov. 1534, pontif. anno I.

II.

Quod omnes gratiae et exemptiones concessae et concedendae per Sedem Apostolicam locis et personis Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis captivorum in provincia Castellae et Legionis ac Bethicae, concessae censeantur locis et personis eiusdem Ordinis in regno Portugalliae¹.

**Paulus episcopus servus servorum Dei,
ad perpetuam rei memoriam.**

Inter curas multiplices, quae nobis ex apostolatus officio incumbere dignoscuntur, illam libenter amplectimur, per quam status personarum quarumlibet, praesertim religiosorum (quorum precibus assiduis et sanctis operationibus propitiatur Altissimus), non solum ubique floreat, sed etiam, auctore Domino, felicibus proficiat incrementis.

§ 1. Sane pro parte dilectorum filiorum moderni provincialis et aliorum ministrorum ac conventuum et monasteriorum Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis captivorum, regni, et secundum² ipsius Ordinis, provinciae Portugalliae, nobis nuper exhibita petitio continebat quod, licet ipsa privilegia, exemptiones, concessionem et indulta monasteriis eiusdem Ordinis provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae, secundum morem huiusmodi, ac eorundem provinciae Castellae et Legionis ac

¹ Multa de hoc Ordine notata sunt in constitutione xvii Innocentii III, *Operante*, tom. III, p. 135.

² Deest forte *morem* (n. T.).

Bethicae illiusque monasteriorum provinciali et ministris ac conventibus et forsitan in genere toti Ordini praedicto per Sedem Apostolicam concessa, ad monasteria Ordinis regni et provinciae Portugalliae huiusmodi, illorum provinciales et alios ministros ac conventus praefatos se extendere credant, tamen a nonnullis de huiusmodi extensione haesitatur, maxime cum in toto regno et provincia Portugalliae praedictis duo dumtaxat exigui valoris conventualia monasteria necnon, in quibus solum dicti Ordinis fratres resident, duo eremitoria sive oratoria existunt; ac iidem provincialis et alii ministri, necnon conventus ipsius regni de privilegiis huiusmodi, quibus se tueantur, ob eorum paupertatem et praelatorum Ordinis, qui hactenus fuerunt, incuriam, realiter docere nequeant, quo fit ut provincialis et alii ministri, necnon conventus praefati ac personae Ordinis regni Portugalliae illorumque monasteriorum huiusmodi, tam in personis quam in rebus, a locorum ordinariis et aliis iudicibus ecclesiasticis ac saecularibus passim indebite molestentur, ac in suis iuribus opprimantur: et frequenter praefati iudices, ob privilegiorum huiusmodi carentiam, eisdem provinciali et aliis ministris, conventibus et personis, etiam pro quacumque levissima re, diversas iniurias et diversa opprobria inferendi occasionem assumant, quae dicti provincialis et alii ministri ac conventus, si huiusmodi privilegia penes se haberent, sibi inferri non permetterent, unde Religio ab illarum partium fidelibus parvipenditur, et illarum solita devotio frigescit, ac monasteria ipsa religiosi destituuntur, et divinus cultus in eis, necnon eleemosynae et piae largitiones ab eisdem fidelibus erogari solitae (ex quibus ipsi provincialis et alii ministri ac personae Ordinis et regni Portugalliae praedictorum vitae subsidium re-

cipiunt) in dies diminuuntur. Quare, pro parte moderni provincialis et aliorum ministrorum ac conventuum regni et provinciae Portugalliae praedictorum, nobis fuit humiliter supplicatum ut eis eorumque monasteriis et in illis degentibus personis, ut huiusmodi privilegiis gaudere possint, concedere, ac alias eorum incolumitati in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, qui Ordinem praedictum in visceribus gerimus caritatis, et illius personarum prosperum statum paterno zelamus affectu, modernum provinciales et alios ministros, necnon conventus monasteriorum regni et provinciae Portugalliae huiusmodi ac eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, omnia et singula privilegia, exemptiones, concessionem et indulta, provinciali et aliis ministris et superioribus, necnon conventibus ac singulis religiosi personis dicti Ordinis praefatae provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae seu illorum monasteriis, per quoscumque Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac per nos et Sedem praedictam, quocumque modo ac sub quibuscumque modis, tenoribus et formis ac verborum expressionibus, generaliter concessa et pluries confirmata, quorum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis, ac in posterum concedenda et confirmanda, provinciali et aliis ministris, necnon conventibus ac singulis religiosi personis Ordinis regni et provinciae Portugalliae huiusmodi, nunc et pro tempore existentibus, ac eorum monasteriis praesentibus

Communicatio
indultorum.

Proemium.

Causa huius
communicatio-
nis indultorum

et futuris: ita ut ipsi huiusmodi privilegiis, exemptionibus, concessionibus et indultis praedictis, ubicumque, in iudicio et extra, utantur, potiantur et gaudeant, ac uti, potiri et gaudere possint, pariformiter et aequae principaliter, auctoritate apostolica, tenore praesentium concedimus; illaque eisdem provinciali et aliis ministris ac conventibus, necnon singulis religiosis personis Ordinis regni ac provinciae Portugalliae illorumque monasteriis huiusmodi in utroque foro suffragari; ac etiam, quoad eos, etiam sub sententiis, censuris et poenis, ac cum clausulis necnon decretis in literis apostolicis desuper confectis contentis, iuxta illorum tenorem, observari, in omnibus et per omnia, ac si illa eidem provinciali et aliis ministris, necnon conventibus et singularibus religiosis personis Ordinis regni et provinciae Portugalliae illorumque monasteriis huiusmodi, primo et principaliter concessa fuissent, si eis tali modo concederentur.

Sublata aliter
iudicandi facul-
tas.

§ 3. Sicque per quoscumque iudices et commissarios, etiam causarum Palatii Apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; necnon quidquid secus super his, a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Derogatio con-
trariorum.

§ 4. Non obstantibus quibusvis apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, necnon dicti Ordinis, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, ac quibusvis privilegiis, indultis et literis apostolicis, quibusvis ecclesiis ac illarum praesulibus et capitulis, necnon locorum ordinariis et aliis personis ecclesiasticis et saecularibus, cuiuscumque, etiam archiepiscopalis, dignitatis, status, gradus,

ordinis, conditionis, excellentiae et praerogative existentibus, etiam cardinalatus honore fulgentibus, ac alias Ordinibus, congregationibus et conventibus ac monasteriis, quomodolibet ac sub quibuscumque tenoribus et formis, necnon cum quibusvis clausulis et decretis, etiam iteratis vicibus concessis, approbatis et innovatis, ac concedendis, approbandis et innovandis: quibus omnibus, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa mentio seu quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad haec servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omissis ac forma in illis tradita observata, insererentur, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter et expresse derogamus; ac omnibus illis, quae in literis apostolicis privilegiorum, exemptionum et indultorum, provinciali et aliis ministris, conventibus et religiosis personis ac monasteriis Ordinis provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae concessorum huiusmodi concessum fuit non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Fides exem-
plorum.

§ 5. Decernentes quod singulis, tam praesentium quam privilegiorum provinciae Castellae et Legionis ac Bethicae huiusmodi, concessarum literarum transumptis, pro provinciali et aliis ministris ac conventibus et religiosis personis, necnon monasteriis Ordinis et provinciae Portugalliae huiusmodi ac eorum singulis conficiendis, manu notarii publici subscriptis et sigillo alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quae ipsis originalibus literis adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo etc. Si quis etc.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo

quingentesimo trigesimo quarto, idibus novembris, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 13 nov. 1534, pontif. anno I.

III.

Qui veri sint et familiares et continui commensales Summi Romani Pontificis.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus Paulus, divina providentia Papa III.

Causa decla-
rationis.

Provide considerans retroactis temporibus pluries dubitatum fuisse an referendarii et alii officiales, ex Palatio Apostolico panem habentes, secretarii apostolici, literarum apostolicarum scriptores, cubicularii, milites Sancti Petri ceterique officiales Sanctitati Suae seu Romano Pontifici pro tempore existenti in eodem Palatio deservientes aut custodiam facientes, fuerint et sint Sanctitatis Suae et Romanorum pro tempore Pontificum veri et indubitati, et non per privilegium, familiares et continui commensales.

Declaratur qui
sint veri fami-
liares Papae.

§ 1. Eadem Sanctitas Sua huiusmodi ambiguitatem in futurum tollere volens, ex certa scientia declaravit referendarios et alios officiales ex dicto Palatio panem habentes, protonotarios, subdiaconos, auditores Rotae, acolitos, scutiferos, secretarios, literarum apostolicarum scriptores, cubicularios ac milites Sancti Petri reliquosque officiales eidem Sanctitati Suae et Romano Pontifici pro tempore existenti in Palatio deservientes aut custodiam facientes, licet in eodem non habitaverint, nec habitent, nec forsitan habitabunt, nec in tinello comederint nec comedant, nec in futurum forsitan comedent, in posterum veros et indubitatos Sanctitatis Suae et Romanorum pro tempore Pontificum, et non per privilegium nec fidei, familiares et continuos commensales censerit, reputari et esse; ita ut regulis, tam editis quam edendis, de veris familiaribus et continuis com-

Bull. Rom. Vol. VI.

21

mensalibus Suae Sanctitatis et Romanorum pro tempore Pontificum loquentibus, in posterum potiantur et gaudeant, ac eis quoque quoad omnia subiiciantur, etiam ad hoc ut Sanctitas Sua et alii Pontifices, occurrentibus vacationibus beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum et obtinendorum, qualitercumque qualificatorum, per obitum eorumdem in Romana Curia vel extra, ad collationem, provisionem, praesentationem seu quamvis aliam dispositionem quorumcumque collatorum et collatricum, communiter vel divisim pertinentium, providere et de illis disponere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, ac si referendarii, secretarii, scriptores et alii officiales huiusmodi ac deservientes supradicti in Palatio habitassent, et in tinello vere et realiter comedissent.

Clausula sub-
lata etc.

§ 2. Et ita per quoscumque iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, et sacri Palatii Apostolici causarum auditores, de cetero iudicari et interpretari debere statuit, sublata eis aliter interpretandi et iudicandi potestate. Decernens irritum et inane etc.

Derogatio con-
trariorum.

§ 3. Constitutionibus, ordinationibus et regulis apostolicis, privilegiis quoque et indultis, tam ordinariis collatoribus, quam quibuscumque aliis personis, cuiuscumque dignitatis, gradus, ordinis vel conditionis existentibus, concessis et concedendis, cum quibusvis clausulis derogatoriis praeservativis, restitutivis, irritativis, annullativis et aliis decretis, quorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, pro expressis haberi voluit, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Placet, publicetur et describatur. A.

(Papae subscriptio).

Lecta et publicata fuit suprascripta constitutio sive declaratio in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae

Publicatio.

1 Sententiarum addit Cherub. (n. T.). 2 Deest forte derogatoriis, (n. T.).

millesimo quingentesimo trigesimo-quarto, die Martis, vigesima secunda mensis decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Pauli, divina providentia Papae tertii, anno I.

Pub. die 22 decembris 1534, pontif. anno I.

Sequitur declaratio dictae constitutionis.

Sanctissimus in Christo pater et dominus noster dominus Paulus divina providentia Papa III.

Cui dudum postquam unam constitutionem suam etc. ¹.

§ 1. Innotuit qualiter, inter ceteros in eadem constitutione nominatos, referendarii et auditores, referendariatus et auditoriatus, ac nonnulli aliorum officiorum, quae obtinebant, ratione, ut singuli de ipsorum collegiis, necnon ex scriptoribus unus tanquam referendarius officium actu exercens, et alius tanquam decanus antiquitatis, et forsitan in aliis collegiis unus vel duo aut forsitan plures, et non singuli, ipsorum collegiorum ratione, panem ex Palatio Apostolico habeant, tamen custodiam non faciunt, a nonnullis asserbatur constitutionem praedictam in habentibus panem in Palatio, et custodiam facientibus coniunctim locum habere, et effectum sibi vindicare, et non alias nec alio modo procedere.

§ 2. Ambiguitatis dubium submovere volens, primo, viva voce oraculo declaravit et decrevit constitutionem ipsam etiam in die publicationis illius intelligi locumque vindicare, et procedere posse et debere, sive dicti officiales vel quicumque alii, coniunctim aut divisim, panem ex Palatio haberent, et in eodem custodiam facerent, etiam si iidem officiales et alii, per quorum obitum beneficia, ut praefertur, vacaverint, panem non habuissent, nec in ipso Palatio custodiam fecissent, ac beneficia per eosdem officiales et alias,

¹ Cetera ut supra.

ut praefertur, obtenta, per obitum etiam eorumdem officialium in dicta Curia vel extra eam vacarent, et ad collationem, provisionem, praesentationem seu quamvis aliam dispositionem, etiam S. R. E. cardinalium et quorumcumque aliorum collatorum et collatricum, communiter vel divisim, spectarent.

§ 3. Postea accepit quod, pro eo quod de posteriori declaratione huiusmodi alias non apparebat, adhuc ab aliquibus in dubium revocaretur quod contingere posset eos, quibus de beneficiis huiusmodi per obitum dictorum officialium ac aliorum sic, ut praefertur, vacantibus, per Suam Sanctitatem provisum seu provideri concessum extitit, aut in futurum provideri, vel quod provideretur concedi contingerit, desuper in futurum posse molestari.

§ 4. Motu proprio etc., per aliam suam constitutionem, quam et literas desuper expeditas, etiam quod in eadem Cancellaria lecta et publicata non esset, arctare voluit, sub data decimonono kalendas septembris, eiusdem pontificatus sui anno secundo, inter alia, fidem fecit, ac in verbo Romani Pontificis attestatus fuit semper suae incommutabilis mentis fuisse et tunc esse quod etiam posterior declaratio huiusmodi, etiam quod aliter in dicta Cancellaria lecta et publicata non foret, ab illius data valeret et ligaret; ac omnibus et singulis, quibus de singulis aut pluribus beneficiis praedictis, ut praefertur, provisum seu provideri concessum extitit, aut in futurum provideri seu quod provideatur concessum fuerit, suffragaretur etiam in omnibus et per omnia, ac si dicta die vigesima secunda martii ¹ in dicta Cancellaria lecta et publicata fuisset, cum de sic iudicando et aliis clausulis, etiam irritantibus decretis, in literis desuper confectis latius continetur.

§ 5. Cum Sanctitati Suae, etiam novis-

¹ Leg. f. *di la die Martis, vigesima secunda decembris* ut in principio huius paginae (n. r.).

Tertium dubium.

sime innotuerit, ab aliquibus, etiam plusquam conveniat sapere volentibus, praetendi constitutionem et declarationem praedictas forsitan ad de numero participantem et alios non participantes, praesertim Romanorum Pontificum praedecessorum suorum ac etiam pontificatus sui tempore, etiam per S. R. E. cardinales, etiam de latere, et alios legatos sive nuncios apostolicos, etiam facultatem legatorum de latere habentes, quorum numerus nimis iam excrevisse asseritur, pro tempore creatos notarios apostolicos, supernumerarios nuncupatos, et omnes alios officiales in dicta constitutione nominatos et expressos, qui in eodem Palatio forsitan non habitant nec in posterum habitabunt, aut in tinello nunc non comedunt neque forsitan in posterum comedent, minusque Sanctitati Suae deserviunt neque Romano Pontifici pro tempore existenti in futurum deserviant, aut custodiam non faciunt aut non facient, non extendi, neque eosdem comprehendere, neque in illis procedere aut locum sibi vindicare.

Declaratio tertii dubii.

§ 6. Ad huiusmodi etiam ulterioris ambiguitatis dubium resecandum, constitutionem regulamque necnon declarationem praedictas, etiam cum omnibus et singulis decretis et aliis clausulis quibuscumque in illis respective contentis et expressis, pro insertis et expressis habens, decrevit et declaravit, fidemque indubiam facit et attestatur mentis et intentionis suae semper fuisse et esse, tam a die editionis et publicationis singularum constitutionum sive regulae ac declarationis praedictarum, quam etiam cuiuslibet ipsarum, tam de numero participantium quam non participantium notariis praedictis, ac etiam omnibus et singulis aliis officialibus in dicta constitutione sive regula et declaratione, ut praefertur, nominatis, intelligi, locumque sibi vindicasse et processisse, ac vindicare et procedere debere iam

quod quicumque participantes et non participantes notarii, alique omnes et singuli officiales praedicti, in dicta constitutione sive regula et declaratione quomodolibet nominati et expressi, panem ex Palatio non haberent, non habuerint et non habeant, et custodiam in eo non fecerint et non faciant, aut aliter Suae Sanctitati, et Romano Pontifici pro tempore existenti, in Palatio Apostolico vel extra, aliquo modo non servierint neque serviant, vel alias quomodolibet in Palatio Apostolico non habitaverint et non habitent, et custodiam in eo non fecerint et non faciant; et nihilominus singulas constitutiones et declarationes praedictas et ipsarum quamlibet, etiam cum omnibus et singulis clausulis et decretis in illis contentis, illas pro expressis et insertis habens, ad quoscumque non participantes notarios per eosdem Romanos Pontifices, et per Sanctitatem Suam creatos tantum restrinxit et reduxit, ac restringit et reducit; illasque minime ad non participantes et supernumerarios notarios, ab eisdem cardinalibus de latere et aliis legatis et nunciis apostolicis, etiam facultatem et auctoritatem legati de latere habentibus, creatos, in eadem regula sive constitutione et declaratione nullatenus contineri nec comprehendendi posse nec valere aut debere, ac si specialiter et individue expressa fuissent, perpetuis futuris temporibus valere et observari debere.

§ 7. Et ita per quoscumque iudices, etiam Palatii Apostolici causarum auditores et alios quoscumque iudices, etiam in quibuscumque causis, etiam pendentibus, et in quibuscumque inter omnes et singulos iudicari et sententiari et definiri debere statuit, voluit, decrevit et ordinavit, sublata etc.

§ 8. Praesentemque, prout moris est, in dicta Cancellaria legi et publicari, et inter alias regulas Cancellariae, ut moris est, describi et adnotari mandavit.

Primum dubium ortum esse per verba praecedentis constitutionis.

Secundum dubium ortum ob non publicationem dictae declarationis.

Declaratio secundi dubii.

Declaratio primi dubii.

Alter iudicatus voluntarius.

Iuris publicandi.

Placet, et publicetur et describatur. A. (Papae subscriptio).

Publicatio.

Lecta et publicata fuit suprascripta regula sive constitutio Bononiae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimo tertio, die Veneris, decimoctava maii.

IV.

Iudices et officiales Romanae Curiae non concedant transumpta supplicationum, neque eorum praetextu mandata adipiscendi possessionem beneficiorum, vigore supplicationum, nisi prius literis apostolicis desuper expeditis.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

§ 1. Cum nobis, inter alia, innotuisset quod nonnulli iudices Romanae Curiae transumpta supplicationum super provisionibus beneficiorum ecclesiasticorum et aliis gratis signatarum et registrarum, ac ipsarum supplicationum praetextu, literas et mandata de adipiscenda possessione beneficiorum in illis expressorum, antequam literae apostolicae super huiusmodi supplicationibus expeditae essent, concedebant. Volentes huiusmodi abusibus et fraudibus congruis remediis obviare, inhibuimus quibusvis iudicibus dictae Curiae, quavis auctoritate fungentibus, cum appositione decreti irritantis, ne transumpta supplicationum apostolicarum neve literas seu mandata, ipsarum supplicationum vigore, possessionem beneficiorum apostolicorum apprehendendi, dare et concedere quomodolibet praesumerent, prout in constitutione nostra desuper edita

Iudicibus Romanae Curiae iam prohibuit concedere transumpta supplicationum et eorum vigore mandata adipiscendi possessionem beneficiorum.

1 Quae notarii Rev. Camerae Apostolicae servare debeant circa consensus cessionis iurium aut resignationis beneficiorum sunt sup. in constitutione xvii Clem. VII, Provide, pag. 99.

et in Cancellaria Apostolica publicata plenius continetur.

§ 2. Nos, constitutionem huiusmodi, auctoritate apostolica, tenore praesentium innovantes, et perpetuis futuris temporibus pro lege observari debere decernentes, hoc perpetuo edicto, omnibus et singulis, tam archivii dicte Curiae scriptoribus quam Camerae Apostolicae gubernatoris ac vicarii Urbis notariis ceterisque officialibus dictae Curiae et tabellionibus publicis quibuscumque, sub excommunicationis latae sententiae poena in eorum singulos qui contra fecerint, eorundem tenore praesentium, auctoritate apostolica praefata inhibemus ne de cetero de transumptis supplicationum, praeterquam habentium clausulam quod eorundem sola signatura sufficiat, ac de decreto et concessione literarum et mandatorum huiusmodi derogari debeant, neve illa scribere vel subscribere, aut quovis modo authenticare vel partibus tradere quovis modo praesument. Volentes et eadem apostolica auctoritatis statuente quod notarii et officiales et tabelliones praefati, qui dictam excommunicationis sententiam incurserint, ab illa, nisi per nos aut successores nostros canonice intrantes, absolvi non possint, praeterquam in mortis articulo constituti. Quodque, ultra eandem excommunicationis sententiam, pro prima vice, vinctiquinque ducatorum, et suspensionis a perceptione emolumentorum officiorum suorum ad tres menses, per datarium vel Cancellariae Apostolicae regentem pro tempore existentes irremissibiliter exigendarum, ac fabricae basilicae Principis apostolorum de Urbe applicandarum; et si secundo deliquerint, ipsorum officiorum privationis poenas incurrant eo ipso.

Innovat eandem prohibitionem cum appositione poenae excommunicationis latae sententiae, et aliis innovat poenas contra tabelliones de illis rogatos;

Ut illis quoque dictis transumptis et mandatis poenam amissionis fructuum

§ 3. Necnon partes transumptis seu literis aut mandatis huiusmodi deinceps utentes, ac, illorum praetextu, possessionem beneficiorum apostolicorum appreh-

et inhabilitatis ad illa beneficia indigit;

hendent, fructus, quos ex illis pro tempore perceperint, suos non faciant; quinimo ad beneficia in eisdem transumptis ac literis et mandatis expressa perpetuo efficiantur ipso facto inhabiles, et ad restitutionem fructuum ex illis perceptorum in utroque foro teneantur.

Et ita, non aliter, iudicari mandati;

§ 4. Decernentes sic per quoscumque iudices et commissarios, quavis auctoritate fungentes, etiam si sint S. R. E. cardinales aut Palatii Apostolici causarum auditores, in quibuscumque causis et quibusvis illarum instantiis sententiari et iudicari debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter sententiandi et iudicandi facultate; ac irritum et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Contractis de-rogat;

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac quibusvis statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque et indultis apostolicis, iudicibus, notariis, officialibus, tabellionibus praedictis eorumque collegiis, in genere vel in specie, quomodolibet concessis, quae ipsis contra praemissa nullatenus volumus suffragari, ceterisque contrariis quibuscumque.

Hanc constitutionem publicari et inter alia extravagan-tes de illi habet.

§ 6. Volumus autem praesentes in dicta Cancellaria, ut moris est, publicari, et in illius quinterno, inter alias extravagantes, ad perpetuam rei memoriam, describi, ac a die publicationis ligare, et sub poenis praedictis perpetuo, inconcusse et inviolabiliter observari.

Placet, publicetur et describatur. A. (Papae subscriptio).

Publicatio.

Lecta et publicata fuit suprascripta regula Romae in Cancellaria Apostolica, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo quarto, die sabati tertiadecima mensis martii, pontificatus

1 Hic profecto legendum anno millesimo quingentesimo trigesimo quinto. Die enim xiii mensis

sanctissimi in Christo patris et D. N. D. Pauli, divina providentia Papae III, anno i. Pub. die 13 martii 1535, pont. an. i.

V.

De Rotae institutione in civitate Bononiae provinciae Lombardiae et Status Ecclesiastici, causisque cognoscendis et terminandis in ea.

Paulus Papa III, ad futuram rei memoriam.

Proemium.

Ex iniuncto nobis desuper apostolicae servitutis officio, quo unicuique in administranda iustitia huiusmodi personis quibuslibet, praesertim nobis et Apostolicae Sedi immediate subiectis consulitur, nostrae vigilantiae partes propensius impartimur.

Hic Pontifex in civitate Bononiae Rotam erigit indolis, auditorumque eligendorum qualitates et iurisdictiones praestant.

§ 1. Exponi nobis fecerunt dilecti filii vexillifer iustitiae et quadraginta reformatores status libertatis ecclesiae civitatis nostrae Bononiae quod, licet in primordio nostrae ad summum apostolatus apicem assumptionis, dictorum vexilliferi ac reformatorem supplicationibus inclinati, quod, in dicta civitate, Rota, perpetuis temporibus duratura et singulo quinquennio renovanda, fieret et erigeretur, et pro ea facienda ac erigenda quinque doctores excellentes, et usu ac peritia iudicandi praestantes, aliunde quam ex ipsa civitate aut eius comitatu sive districtu oriundi, et qui in eadem civitate saltem per integri anni intervallum non habitassent, qui omnes causas civiles dumtaxat, certam summam excedentes, in prima, secunda et ulteriori instantiis cognoscere et terminare habeant, cum modis et oneribus, capitulis et provisionibus necessariis et opportunis, ac per partita inter eosdem vexilliferum et reformatores; legitime, more solito, in praesentia et de consensu martii mxxxiv Alexander Farnesius in Summum Pontificem nondum electus fuerat; nec tempore respondet sabati circumstantia, quae diei xiii mensis martii mxxxv belle quadrat (R. T.).

pro tempore existentis nostri in dicta civitate legati seu eius vicelegati, obtinenda, statuendis et declarandis, eligerentur; et ex eisdem quinque doctoribus singulis annis potestas eiusdem civitatis deputaretur; ipsique omnes, post duos annos immediate subsequendos, syndicatui de eis faciendo subiacere deberent, et dum Rotae huiusmodi praesiderent, nullum aliud officium nec iurisdictionem aliquam in dicta civitate habere aut obtinere possent statuerimus et ordinaverimus, prout in capitulis de mandato nostro signatis plenius continetur.

Nunc civitas suppl. cat. pro ludo in ne ex dicta Rota cauae av. car. possint.

§ 2. Nihilominus, quia contingere posset causas in eadem Rota pendentes, vigore commissionum, ad importunam partium instantiam, per nos seu de mandato nostro pro tempore signatarum, ab illa avocari, ac aliis iudicibus, tam in partibus quam in Romana Curia, committi; ac cives et incolae civitatis et comitatus ac districtus praedictorum erectione Rotae huiusmodi frustrari, et circa persecutionem causarum et litium suarum diversis expensis et laboribus fatigari, in eorum grave dispendium, nobis humiliter supplicari fecerant ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

Et ipse Pontifex hoc Indultum concedit.

§ 3. Nos igitur, qui nostrorum et dictae Sedis subditorum dispendiis, quantum cum Deo possumus, libenter occurrimus, dictorum vexilliferi et reformatorem supplicationibus inclinati, quod de cetero omnes et singulae causae civiles, inter cives et incolas pro tempore exortae, summam praedictam excedentes, in quacumque instantia, in eadem Rota et non alibi cognosci et terminari debeant; quodque ab illa quovis modo, nisi per nos et successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, et in vim commissionis, per nos seu eisdem successores nostros, nostra vel eorum propria manu et per hoc verbum, *Placet*, signatae, nisi de utriusque partis consensu, avocari non possint; nec potestas aut au-

ditores praefati, inhibitionibus seu mandatis eius, vigore commissionum aliter quam ut praefertur signatarum, factis, etiam quascumque sententias, censuras et poenas, etiam pecuniarias, in se continentibus, parere teneantur; nec ob non partitionem huiusmodi aliquibus sententiis, censuris, poenis praedictis innodari aut illas incurrere quovis modo possint, auctoritate apostolica, tenore praesentium et ex certa scientia statuimus et ordinamus.

§ 4. Decernentes ex nunc irritum et inane si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Decretum irritum et inane apponit.

§ 5. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque.

Quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xi iulii, millesimo quingentesimo trigesimo quinto, pontificatus nostri anno i.

Dat. die 11 iulii 1535, pontif. anno i.

VI.

Comprobatio congregationis Clericorum Regularium S. Pauli Decollati, cum praefinitione quarundam ordinationum et concessione privilegiorum ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Antonio Maria de Zaehariis et Bartholomaeo de Ferrariis, presbyteris Cremonensi et Mediolanensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Dudum felicis recordationis Clementi Papae VII, praedecessori nostro, pro parte vestra exposito quod vos, cum tribus aliis vestrae voluntatis sociis, ut liberius divinis beneplacitis insistere, et quae Dei erant,

Refertur constitutio Clementis VII, de qua in nota.

¹ Istam congregationem primo approbavit Clemens VII in eius constitutione XLV, *Vota*, pag. 160 huius tomi.

perquirere possetis, cupiebatis professionem trium votorum substantialium Religionis in manibus tunc archiepiscopi Mediolanensis seu eius tunc vicarii in spiritualibus generalis emittere, et insimul in aliquo loco civitatis seu dioecesis Mediolanensis, per vos eligendo, morari ac remanere; idem praedecessor, vestris in ea parte supplicationibus inclinatus, vobis et vestrum singulis, ut professionem ipsam in eiusdem archiepiscopi seu vicarii, qui vero ad vos de cetero converti vellent, in alterius vestrum seu praepositi vestrae congregationis pro tempore existentis manibus professionem trium votorum eorundem emittere, ac insimul, sub obedientia tamen ordinarii loci, in ipso loco per vos eligendo cohabitare, et in communi vivere, necnon pro vestro et rerum vestrarum salubri statu ac directione, quaecumque statuta et ordinationes, rationabilia et honesta ac sacris canonibus non contraria condere et facere, illaque, ut vobis pro temporum qualitate expedire videretur, mutare et in totum tollere, aliaque illorum loco de novo facere, libere et licite valeretur concessit et indulgit, prout in eiusdem praedecessoris literis, desuper in forma brevis confectis, quas perpetuis futuris temporibus valere voluit, plenius continetur.

Pli viri, qui istam congregationem instituerunt, supplicarunt PP. pro hic relatis.

§ 1. Cum autem, sicut nobis nuper exponi fecistis, vos et nonnulli alii eiusdem voluntatis socii vestri, qui professionem aliquam nondum emisistis, divina, ut creditur, inspiratione ducti, cupientes cum maiori animi quiete Deo servire, et illi magis adhaerere posse, tria substantialia religiosae vitae, paupertatis scilicet, castitatis et obedientiae vota emittere, et sub solito et communi habitu clericali in unum habitantes, et in communi ac de communi viventes, necnon Deo humiliter et devote, quantum ipse dederit, servientes, sub nostra et Apostolicae Sedis humili et immediata subiectione et spe-

ciali protectione clericalem vitam ducere, ac praedicationi verbi Dei, audientiae confessionum et administrationi sacramentorum, sacraeque theologiae et sacrorum canonum studiis, ad vestrarum et aliorum christifidelium animarum profectum vacare decreveritis, nobis humiliter supplicari fecistis ut vobis in praemissis benigne annuere ac opportune providere, de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur, qui omnium christifidelium piis et honestis desideriis libenter annuimus, vestrum in hac parte laudabile desiderium plurimum in Domino commendantes, vestrisque huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis et cuilibet vestrum ut, quandocumque vobis visum fuerit, possitis tria substantialia religiosae vitae, ut petitis, paupertatis, castitatis et obedientiae vota publice emittere, in manibus cuiuscumque presbyteri saecularis vel cuiusvis Ordinis regularis solemniter profiteri.

Qui eis licentiam omnium di tria vota substantialia concessit.

§ 3. Ac sub solito et communi habitu clericali, subque nomine et nuncupatione Clericorum Regularium, in communi ac de communi viventes, in locis religiosae aut saecularibus, prout vobis ab illis, quorum loca ipsa fuerint, concessum fuerit, seu expedire videbitur, sub nostra et huius sanctae Sedis Apostolicae immediata subiectione et speciali protectione, ad quinquennium dumtaxat in unum habitare.

Et habitum clericalem deferendi, et in communi et de communi vivendi sub protectione Sedis Apostolicae ad quinquennium 1.

§ 4. Atque ex vobis et inter vos singulis annis superiorem, praepositum nuncupandum, qui usque ad triennium et non ultra confirmari possit, eligere.

Praepositum ad triennium eligendi.

§ 5. Ac alios quoscumque saeculares clericos, quavis dignitate fulgentes, episcopo tamen inferiores, ac etiam laicos, qui, Deo aspirante, ad huiusmodi vitae frugem et communem vivendi modum

Aliaque ad Religionem recipiendi.

¹ Hoc fuit perpetuum, ut infra proximo.

sese conferre voluerint, recipere; et, post annuam probationem, ad talem triumvotorum professionem in manibus ipsius superioris emittendam, et ad huiusmodi communem vivendi modum admittere.

§ 6. Ac horas canonicas diurnas pariter et nocturnas, necnon missas et alia divina officia, simul et divisim, secundum usum et morem Romanae Ecclesiae, etiam iuxta breviarium noviter compilatum, ita tamen quod, cum publice ea recitaveritis, vos invicem conformetis, in ecclesia dicere et recitare.

§ 7. Necnon quibuscumque fidelibus vere poenitentibus et confessis, ad vestram ecclesiam pro tempore accedentibus, quocumque anni tempore, praeterquam in festo Paschatis Resurrectionis Dominicae, Eucharistiae et alia ecclesiastica sacramenta ministrare libere et licite valeatis; et ad alium usum super huiusmodi horis, missis et officiis dicendis observandum minime teneamini, nec ad id a quoquam inviti compelli valeatis.

§ 8. Necnon ut dictus superior vester pro tempore existens, clerici et socii vestri, qui infirmitate gravati, aut circa infirmorum in domibus vestris morantium curationem adeo impediti fuerint, ut congruum eis tempus ad divinorum officiorum recitationem non supersit, ut infirmitate aut circa infirmos occupatione huiusmodi durante, certum psalmodum, per ipsum superiorem eis assignandorum, numerum, non minus septem aut sex, cum divisione, et Orationem Dominicam septies, ac Symbolum Apostolorum bis; graviter autem aegrotantibus Orationem Dominicam semel, et Salutationem Angelicam septies in die recitando, septem horis canonicis et toti divino officio satisfecisse censeantur; et cum quibusvis clericis et sociis vestris super praeventione vel postpositione temporis recitationis horarum

canonicarum, aliqua subsistente causa legitima, dispensare.

§ 9. Quodque tempore ieiunii, etiam de praecepto, etiam tempore quadragesimae, cum his, qui indiguerint, quorum conscientiae acquiescant, ut collationem, etiam cum pane, facere possint et valeant, auctoritate nostra dispensare.

§ 10. Ac quod vos inter vos mutuas, seu etiam alii sacerdotes, saeculares vel regulares, a vobis, de superiorum vestrorum licentia, ad hoc pro tempore eligendi, vestras, ac vos, dum illi confessores vestri fuerint, eorum confessiones audientes, in absolutionibus, congrua tamen satisfactione praemissa, faciendis, sic inter vos hac forma uti possitis et illi possint, videlicet, post *Misereatur etc. et Indulgentiam etc., Dominus Iesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius et beatorum apostolorum Petri et Pauli mihi commissa, absolvo te ab omni vinculo excommunicationis maioris vel minoris, suspensionis et interdicti, praeterquam apostolica auctoritate latae vel latae, necnon ab omni irregularitate, praeterquam occasione homicidii aut ex causa a beneficiis ecclesiasticis quocumque modo dependente, et restituo te sanctis sacramentis Ecclesiae, unionique et participationi fidelium. In nomine Patris etc.* Iterum, auctoritate apostolica etc.

§ 11. Vobisque insuper, qui, speciali devotionis affectu ducti, erga doctorem gentium Paulum, ecclesiam, sub eius nomine, etiam apostolica auctoritate insignitam, habere cupitis, ut primum templum, quod construi feceritis, quod tamen sine alicuius praecedente vos facere volumus, sub ipsius Pauli nomine ac invocatione habere liceat et denominare, ac ab aliis denominari et appellari mandamus.

§ 12. Necnon, ut omnibus et singulis

Et etiam circa Iulianis;

Formamque hic relatum in absolvendis contentibus omnibus de congregatione concedi;

Templum quoque sub invocatione Sancti Pauli construendi;

Privilegia congregationis canonicorum regularium Lateran. elargitur I;

privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, indulgentiis, facultatibus, libertatibus, auctoritatibus, indultis, favoribus, concessionibus et gratiis, spiritualibus et temporalibus, quibus potiuntur et gaudent, ac in futurum potentur et gaudebunt canonici regulares congregationis Lateranensis ac personae et loca eorum, quorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis haberi volumus, ita ut literae apostolicae super eisdem privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, concessionibus et gratiis eisdem concessis vel pro tempore concedendis, mutatis dumtaxat nominibus, cognominibus, invocationibus et diebus, ad libitum vestrum expediri possint, perinde ac si omnia illa et singula, non solum per clausulas generales, sed per eorum tenorem, de verbo ad verbum expressa et inserta fuissent, vos personae et loca vestra uti, potiri et gaudere possitis, vobis, per has nostras literas, tenore praesentium et ex certa scientia ac de apostolica potestatis plenitudine, concedimus pariter et indulgemus.

§ 13. Non obstantibus praemissis et apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis etc.

Datum Romae apud Sanctum Marcum, anno millesimo quingentesimo trigesimo quinto, octavo kalendas augusti, pontificatus nostri anno I.

Dat. die 25 iulii 1535, pontif. anno I.

Sequitur perpetuatio dictarum gratiarum.

Paulus Papa III, ad perpetuam rei memoriam.

Pastoralis officii cura nobis, meritis licet imparibus, ex alto commissa nos excitat et inducit ut circa statum fidelium quorumlibet, praesertim sub regulari observantia triumvotorum substantialium

Haec vide in constitutione xxix Pascalis II, Quanto, tom. II, pag. 246.

Bull. Rom. Vol. VI.

25

Religionis degentium, prospere dirigendum, operosis studiis iugiter intendentes, eosdem fideles, ut vota sua Altissimo quietius persolvere possint, benignis favoribus et gratiis confoveamus, aliasque desuper disponamus, prout in Domino conspiciamus salubriter expedire.

§ 1. Dudum siquidem nobis, pro parte dilecti filii Bartholomaei de Ferrariis, et tunc in humanis agentis quondam Antonii Mariae de Zacchariis, Mediolanensis et Cremonensis presbyterorum exposito etc. 1.

§ 2. Nos igitur, qui Deo devotorum votis, quantum cum Deo possumus, libenter annuimus, Bartholomaeum et eius socios praefatos et eorum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Bartholomaeo et sociis praefatis, quod de caetero, perpetuis futuris temporibus, sub solito et communi habitu clericali, subque nomine et nuncupatione clericorum regularium, in communi et de communi viventibus, sub nostra et eiusdem Sedis humili et devota subiectione ac speciali protectione, in unum habitare, ac omnia et singula alia in eisdem literis nostris contenta facere et exequi valeant, eadem auctoritate apostolica, tenore praesentium, de speciali gratia concedimus et indulgemus.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac omnibus illis, quae in dictis literis nostris voluimus non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, 1 Omittitur residuum narrativae bullae, quia ipsa est quae praecedat

Officia divina recitandi,

Sacramenta administrandi;

Praeposito quoque auctoritatem dispensandi cum infirmis et eos curantibus, circa recitationem divini officii,

Referatur constitutio praecedens.

Perpetuatio dictarum gratiarum, de quibus in praesentibus.

Clausula derogatoria.

anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo quadragesimotertio, kalendis decembris, pontificatus nostri anno x.

VII.

Jurisdictio camerarii et iudicis Curiae Ripae almae Urbis, quoad causas ripales ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei, motu proprio etc.

Cum nobis constet per felicis recordationis Clementem septimum, praedecessorem nostrum, praeinsertum motum proprium fuisse concessum, et ad utilitatem Romanae Urbis et Sedis Apostolicae redundare videatur.

§ 1. Nos, quae per praedecessores nostros facta rite et ratione congrua cognoscimus, et propterea approbare et confirmare omni studio et conatu debere arbitramur, ac propterea dictum praeinsertum motum proprium, et omnia in eo contenta, tam coniunctim quam divisim, confirmamus et, quatenus opus sit, de novo concedimus.

§ 2. Addentes praeterea quod dicto motu proprio praeinserto, per nos aliquo modo derogatum esse non censeatur, nisi de verbo ad verbum in supplicationibus seu motu proprio aut per alias signaturas nostras, et etiam per dilectos filios praesidentes et clericos Camerae nostrae Apostolicae mentio de dicto motu proprio facta non fuerit.

§ 3. Et quod dicti officiales almae Urbis, quacumque auctoritate fungentes, in causis criminalibus in dicta Ripa et eius districtu, in causis ripalibus vel in Ri-

quocumque modo provenientius, etiam cum effusione sanguinis, se intromittere non possint nec valeant; sed executio dictarum causarum et cognitio ad dominum camerarium Ripae spectet et pertineat.

§ 4. Ac etiam per visitatores carcerum aliquem pro debito ripali incarceratum in quacumque curia Romanae urbis relaxari non possit, nisi de consensu et voluntate camerarii Ripae et interventu notarii dictae Ripae.

§ 5. Necnon executores Romanae, urbis et barisellus non possint aliquas executiones pro debito ripali in ipsa et eius districtu facere; et, si forsitan factae fuerint, nullae et invalidae sint et existant. Ac dictis executoribus possint per dictum camerarium Ripae de facto relaxari, absque aliqua solutione executionis ac carceris.

§ 6. Mandantes propterea dilectis filiis almae Urbis gubernatori, auditori Camerae, senatori Urbis, vicario, barisello et aliis quibuscumque Romanae urbis officialibus, quatenus, sub excommunicationis et mille ducatorum auri poenis, contenta in praesenti motu proprio observent, ac ab aliis observari faciant et permittant.

§ 7. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, stilo Palatii ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

Pontificatus nostri anno primo.

Placet et ita mandamus. A.

(Papae subscriptio).

Visa. Philippus, Camerae Apostolicae decanus.

Visa. Io. Carolus, Camerae Apostolicae clericus.

Camerarius solus carceratos suos exarcerat.

Suique executores tantum eius mandata exequuntur.

Iussio observandi hanc constitutionem.

Nullis obstantibus.

VIII.

Damnatio et excommunicatio Henrici VIII regis Angliae, eiusque fautorum et complicum, cum aliarum poenarum adiectione ¹.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Eius, qui, immobilis permanens, sua providentia ordine mirabili dat cuncta moveri, disponente clementia, vices, licet immeriti, gerentes in terris, et in sede iustitiae constituti, iuxta prophetae quoque Hieremiae vaticinium dicentis, *Ecce te constitui super gentes et regna, ut evellas et destruas, aedifices et plantes*, praecipuum super omnes reges universae terrae cunctosque populos obtinentes principatum; ac illum, qui pius et misericors est, et vindictam ei, qui illam praeventit, paratam temperat, nec quos impetentes videt, severa ultione castigat, quin prius comminetur; in assidue autem peccantes, et in peccatis perseverantes, cum excessus misericordiae fines praetereunt, ut saltem metu poenae ad cor reverti cogantur, iustitiae vires exercet, imitantes, ex incumbenti nobis apostolicae sollicitudinis studio perurgemur ut cunctarum personarum, nostrae curae coelitus commissarum, salubri statui solertius intendamus, ac erroribus et scandalis, quae hostis antiqui versutia imminere conspicimus, propensius obviamus, excessusque et enormia ac scandalosa crimina congrua severitate coerceamus, et, iuxta Apostolum, inobedientiam ovium promptius ulciscendo, illorum perpetratores debita correctione sic compescamus, quod eos

¹ Henricus contra Martinum Lutherum et alios haereticos ante scripserat, et propterea titulo defensoris christianae fidei a Leone X donatus fuerat, ut in eius constitutione LI, *Ex supernae*, tom. v, pag. 775.

Dei iram provocasse poeniteat, et ex hoc aliis exemplum cautelae salutaris accedat.

§ 1. Sane, cum superioribus diebus nobis relatum fuisset quod Henricus, Angliae rex, licet tempore pontificatus felicis recordationis Leonis Papae X, praedecessoris nostri, diversorum haereticorum errores saepe ab Apostolica Sede et sacris conciliis praeteritis temporibus damnatos, et novissime nostra aetate per perditionis alumnum Martinum Lutherum suscitatos et innovatos, zelo catholicae fidei et erga dictam Sedem devotionis fervore inductus, non minus docte quam pie, per quemdam librum per eum desuper compositum, et eidem Leoni praedecessori, ut eum examinaret et approbaret, oblatum, confutasset, ob quod ab eodem Leone praedecessore, ultra dicti libri, cum magna ipsius Henrici regis laude et commendatione, approbationem, titulum defensoris fidei reportaverit; a recta fide et apostolico tramite devians, ac propriae salutis, famae et honoris immemor, postquam carissima in Christo filia nostra Catherina, Angliae regina illustri, sua progenie coniuge, cum qua publice in facie Ecclesiae matrimonium contraxerat, et per plures annos continuaverat, ac ex qua, dicto constante matrimonio, prolem pluries susceperat, nulla legitima subsistente causa et contra Ecclesiae prohibitionem, dimissa, cum quadam Anna Bolena, muliere anglica, dicta Catherina adhuc vivente, de facto matrimonium contraxerat, ad deteriora prosiliens, quasdam leges seu generales constitutiones edere non erubuit, per quas subditos suos ad quosdam haereticos et schismaticos articulos tenendos, inter quos et hoc erat quod Romanus Pontifex caput Ecclesiae et Christi vicarius non erat, et quod ipse in Anglica Ecclesia supremum caput existebat, sub gravibus, etiam mortis, poenis cogebat. Et his non contentus, diabolo

Henricus praetquam a Leone X titulo defensoris fidei donatus fuit, ex causa haec expressa in catholica fide deviarit et nulla enormia commisit.

Clementis VII motus proprius, de quo in nota.

Confirmatur.

Adduntur illi clausulae prae-servativae.

Jurisdictio camerarii Ripae in causis criminalibus.

¹ Iudicis autem alterius Ripae iurisdictionem habes in constitutione IV Clementis VII, *Nuper*, pag. 85 huius tomi.

sacrilegii crimen suadente, quamplures praelatos, etiam episcopos, aliasque personas ecclesiasticas, etiam regulares, necnon saeculares sibi ut haeretico et schismatico adhaerere, ac articulos praedictos, sanctorum Patrum decretis et sacrorum conciliorum statutis, immo etiam ipsi evangelicae veritati contrarios, tamquam tales alias damnatos, approbare et sequi nolentes, et intrepide recusantes, capi et carceribus mancipari; hisque similiter non contentus, mala malis accumulando, bonae memoriae Ioannem, tituli S. Vitalis presbyterum cardinalem Roffensem, quem, ob fidei constantiam et vitae sanctimoniam, ad cardinalatus dignitatem promoveramus, cum dictis haeresibus et erroribus consentire nollet, horrenda immanitate et detestanda saevitia, publice miserabili supplicio tradi, et decollari mandaverat, et fecerat, excommunicationis et anathematis aliasque gravissimas sententias, censuras et poenas in literis ac constitutionibus recolendae memoriae Bonifacii VIII, Honorii III, Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, desuper editis contentas, et alias in tales a iure latas damnablem incurrendo, ac regno Angliae et dominiis, quae tenebat, necnon regalis fastigii celsitudine ac praefati tituli praerogativa et honore se indignum reddendo.

§ 2. Nos, licet ex eo quod, prout non ignorabamus, idem Henricus rex in certis censuris ecclesiasticis, quibus a piae memoriae Clemente PP. VII, etiam praedecessore nostro, postquam humanissimis literis et paternis exhortationibus multisque nunciis et mediis, primo, et postremo etiam iudicialiter, ut praefatam Annam a se dimitteret, et ad praedictae Catherinae suae verae coniugis consortium rediret, frustra monitus fuerat, innotatus extiterat, Pharaonis duritiam imitando, per longum tempus, in clavium contemptum, insorduerat et insordescerat,

quod ad cor rediret vix sperare posse videremus; ob paternam tamen caritatem, qua, in minoribus constituti, donec in obedientia et reverentia Sedis praedictae permansit, eum prosecuti fueramus, utque clarius videre possemus an clamor, qui ad nos delatus fuerat (quem certe, etiam ipsius Henrici regis respectu, falsum esse desiderabamus), verus esset, statuimus, ab ulteriori contra ipsum Henricum regem processu ad tempus abstinendo, huius rei veritatem diligentius indagare.

§ 3. Cum autem debitis diligentibus desuper factis, clamorem ad nos, ut praefertur, delatum, verum esse, simulque, quod dolenter referimus, dictum Henricum regem ita in profundum malorum descendisse, ut de eius resipiscentia nulla penitus videatur spes haberi posse, reperimus; nos, attendentes veteri lege crimine adulterii notatum lapidari mandatum, ac auctores schismatis hiatus terrae absorptos, eorumque sequaces coelesti igne consumptos, Elymamque magum, viis Domini resistentem, per Apostolum aeterna severitate damnatum fuisse; volentesque, ne in districto examine ipsius Henrici regis et subditorum suorum, quos secum in perditione trahere videmus, animarum ratio a nobis exposcatur, quantum nobis ex alto conceditur, providere, contra Henricum regem eiusque complices, fautores, adhaerentes et sequaces, et in praemissis quomodolibet culpabiles, contra quos, ex eo quod excessus et delicta praedicta adeo manifesta sunt et notoria, ut nulla possint tergiversatione celari, absque ulteriori mora, ad executionem procedere possemus, benignius agendo, decrevimus infrascripto modo procedere.

§ 4. Habita itaque super his cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, et de illorum consilio et assensu, praefatum Henricum regem eius-

Ideo Pontifex istu contra regem, complices et fautores decrevit procedere ut hic.

Regem itaque hortatur ut ab huiusmodi erroribus desistat.

que complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces, ac quoscumque alios in praemissis seu eorum aliquo quoquomodo culpabiles, tam laicos quam clericos, etiam regulares, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, conditionis, praeminentiae et excellentiae existant (quorum nomina et cognomina, perinde ac si praesentibus insererentur, pro sufficienter expressis haberi volumus), per viscera misericordiae Dei nostri, hortamur et requirimus in Domino quatenus Henricus rex a praedictis erroribus prorsus absteat; et constitutiones seu leges praedictas, sicut de facto eas fecit, revocet, casset et annullat; et coactione subditorum suorum ad eas servandas, necnon carceratione, captura et punitione illorum, qui ipsis constitutionibus seu legibus adhaerere aut eas servare noluerint, et ab aliis erroribus praedictis penitus et omnino absteat; et si quos, praemissorum occasione, captivos habeat, relaxet.

§ 5. Complices vero, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces dicti Henrici regis in praemissis et circa ea ipsi Henrico regi super his de cetero non assistant nec adhaereant vel faveant, nec ei consilium, auxilium vel favorem desuper praestent.

§ 6. Alias si Henricus rex ac fautores, adhaerentes, consultores et sequaces hortationibus et requisitionibus huiusmodi non annuerint cum effectu, Henricum regem, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces ac alios culpabiles praedictos, auctoritate apostolica, ac ex certa nostra scientia et de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium, in virtute sanctae obedientiae, ac sub maioris excommunicationis latae sententiae, a qua, etiam praetextu cuiuscumque privilegii vel facultatis, etiam in forma confessionalis, cum quibuscumque efficacissimis

clausulis a nobis et Sede praedicta quomodolibet concessis, et etiam iteratis vicibus innovatis, ab alio quam a Romano Pontifice, praeterquam in mortis articulo constituti (ita tamen, quod si aliquem absolvi contingat, qui postmodum convalescentiam monitioni et mandatis nostris huiusmodi paruerit cum effectu, in eadem excommunicationis sententiam reincidat), absolvi non possint.

§ 7. Necnon rebellionis et, quoad Henricum regem, etiam perditionis regni et dominiorum praedictorum; et tam quoad eum quam quoad alios monitos supradictos supra et infrascriptis poenis, quas si dictis monitioni et mandatis, ut praefertur, non paruerint, eos et eorum singulos, ipso facto respective incurrere volumus, per praesentes monemus: eisque et eorum cuilibet districte praecipiendo mandamus quatenus Henricus rex per se vel procuratorem legitimum, et sufficienti mandato suffultum, infra nonaginta; complices vero, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces ac alii in praemissis quomodolibet culpabiles supradicti saeculares et ecclesiastici, etiam regulares, personaliter, infra sexaginta dies compareant coram nobis, ad se super praemissis legitime excusandum et defendendum, alias videndum et audendum, contra eos et eorum singulos, etiam nominatim, quos sic monemus quatenus expediat, ad omnes et singulos actus, etiam sententiam definitivam, declaratoriam, condemnatoriam et privatoriam ac mandatum executivum, procedi. Quod si Henricus rex et alii moniti praedicti intra dictos terminos eis, ut praefertur, respective praefixos non comparuerint, et praedictam excommunicationis sententiam per tres dies post lapsum dictorum terminorum, animo, quod absit, sustinuerint indurato, censuras ipsas aggravamus et successive reaggravamus, Henricumque regem privationis regni et

Rebellionis quoque et amissionis regni poenam imponit, regemque et complices monet ut infra certum terminum compareant, alioquin in poenis hinc expressis in hinc delictis delictis.

Clemens VII tandem illum excommunicavit, qui in censuris inordinando deterior evasit.

Complices vero et fautores monet ut absteant regi desuper favere vel adhaerere;

Inobedientesque maioris excommunicationis sententia innotat;

dominiorum praedictorum, et tam eum quam alios monitos praedictos et eorum singulos omnes et singulas alias poenas praedictas incurrisse, ab omnibusque christifidelibus cum eorum bonis perpetuo diffidatos esse. Et si interim ab humanis decedat, ecclesiastica debere carere sepultura, auctoritate et potestatis plenitudine praedictis decernimus et declaramus, eosque anathematis, maledictionis et damnationis aeternae mucrone percutimus.

Et quaecumque civitates, ecclesias et alia loca, ad quae ipsi declinaverint, interdicto ecclesiarum supponit;

§ 8. Necnon quae praefatus Henricus rex quomodolibet et ex quavis causa tenet, habet aut possidet, quamdiu Henricus rex et alii moniti praedicti, et eorum singuli in aliis per dictum Henricum regem non tentis, habitis aut possessis permansuris¹, et triduo post eorum inde recessum, et alia quaecumque, ad quae Henricum regem et alios monitos praedictos post lapsum dictorum terminorum declinare contigerit, dominia, civitates, terras, castra, villas, oppida metropolitanasque et alias cathedrales ceterasque inferiores ecclesias, nec non monasteria, prioratus, domos, conventus et loca religiosa vel pia, cuiuscumque, etiam S. Benedicti, Cluniacensis, Cisterciensis, Praemostratensis ac Praedicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum et aliorum Ordinum ac congregationum et militiarum quarumcumque in ipsis dominiis, civitatibus, terris, castris, villis, oppidis et locis existentia ecclesiastico supponimus interdicto: ita ut, illo durante, in illis, etiam praetextu cuiuscumque apostolici indulti, ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus, conventibus, locis, Ordinibus aut personis, etiam quacumque dignitate fulgentibus, concessi, praeterquam in casibus a iure permissis, ac etiam in illis, alias quam clausis ianuis et excommunicatis et interdictis exclusis, nequeant missae aut alia divina officia celebrari.

§ 9. Et Henrici regis complicumque,

¹ Cherubinus et P. Matthaues legunt permansuris (n. T.).

fautorum, adhaerentium, consultorum, sequacium et culpabilium praedictorum filii, poenarum, ut hic in hoc casu par est, participes sint; omnes et singulos eiusdem Henrici regis ex dicta Anna ac singulorum aliorum praedictorum filios natos et nascituros, aliosque descendentes usque in eum gradum, ad quem iura poenas in casibus huiusmodi extendunt (nemine excepto nullaque minoris aetatis aut sexus vel ignorantiae vel alterius cuiusvis causae habitatione), dignitatibus et honoribus, in quibus quomodolibet constituti existunt, seu quibus gaudent, utuntur, potiuntur aut muniti sunt, necnon privilegiis, concessionibus, gratiis, indulgentiis, immunitatibus, remissionibus, libertatibus et indultis, ac dominiis, civitatibus, castris, terris, villis, oppidis et locis, etiam commendatis vel in gubernium concessis, et quae in feudum, emphyteusim vel alias a Romanis vel aliis ecclesiis, monasteriis et locis ecclesiasticis ac saecularibus, principibus, dominiis, potentatibus, etiam regibus et imperatoribus, aut aliis privatis vel publicis personis quomodolibet habent, tenent aut possident, ceterisque omnibus bonis, mobilibus et immobilibus, iuribus et actionibus, eis quomodolibet competentibus, privatos; dictaque bona feudalia vel emphyteutica et alia quaecumque ab aliis¹ quomodolibet obtenta, ad directos dominos, ita ut de illis libere disponere possint, respective devoluta; et eos qui ecclesiastici fuerint, etiam si religiosi existant, ecclesiis, etiam cathedralibus et metropolitanis, necnon monasteriis et prioratibus, praepositis, praepositatibus, dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus et praebendis aliisque beneficiis ecclesiasticis per eos quomodolibet obtentis privatos, et ad illa ac alia in posterum obtinenda inhabiles esse, similiter decernimus et declaramus; eosque sic respective privatos ad illa et alia quaecumque similia,

Fillosque eorumdem dignitatibus, gratiis et privilegiis ac dominiis et bonis omnibus privatos, et ad alia de cetero obtinenda inhabiles esse declarat;

¹ P. Matthaues in Summis Constitutionum etc. legit ecclesiis loco aliis (n. T.).

ac dignitates, honores, administrationes et officia, iura ac feuda in posterum obtinenda, auctoritate et scientia ac plenitudine similibus, inhabilitamus.

Subditosque a iuramento fidelitatis et subiectione liberat, et eisdem mandat ut ab obedientia omnino recedant;

§ 10. Ipsiusque Henrici regis ac regni omniumque aliorum dominiorum, civitatum, terrarum, castrorum, villarum, fortalitorum, arcium, oppidorum et locorum suorum, etiam de facto obtentorum, magistratus, iudices, castellanos, custodes et officiales quoscumque, necnon communitates, universitates, collegia, feudatarios, vassallos, subditos, cives, incolas et habitatores, etiam forenses, dicto regi de facto obedientes, tam saeculares quam, si quibus, ratione alicuius temporalitatis, ipsum Henricum regem in superiorem recognoscant, etiam ecclesiasticos, a praefato rege seu eius complicibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus supra dictis deputatos, a iuramento fidelitatis iure vassallitico, et omni erga regem et alios praedictos subiectione absolvimus, ac penitus liberamus. Eis nihilominus, sub excommunicationis poena, mandantes ut ab eiusdem Henrici regis suorumque officialium, iudicum et magistratum quorumcumque obedientia penitus et omnino recedant, nec illos in superiores recognoscant, neque illorum mandatis obtemperent.

Henrico et complicibus aliis poenas hic expressas imponit;

§ 11. Et ut alii, eorum exemplo perterriti, discant ab huiusmodi excessibus abstinere, eisdem auctoritate, scientia et plenitudine volumus ac decernimus quod Henricus rex et complices, fautores, adhaerentes, consultores, sequaces et alii in praemissis culpabiles, postquam alias poenas praedictas, ut praefertur, respective incurrerint, necnon praefati descendentes, ex tunc infames existant, et ad testimonium non admittantur; testamenta et codicillos aut alias dispositiones, etiam inter vivos, concedere et facere non possint; et ad alicuius successionem ex testamento vel ab

intestato, necnon ad iurisdictionem seu iudicandi potestatem et ad notariatus officium omnesque actus legitimos quoscumque (ita ut eorum processus sive instrumenta atque alii actus quicumque nullius sint roboris vel momenti) inhabiles existant; et nulli ipsis, sed ipsi aliis, super quocumque debito et negotio, tam civili quam criminali, de iure respondere teneantur.

Christifidelibus sub poenis hic expressis praecipit ut illud evitent commercium;

§ 12. Et nihilominus omnes et singulos christifideles, sub excommunicationis et aliis infrascriptis poenis, monemus ut monitos, excommunicatos, aggravatos, interdictos, privatos, maledictos et damnatos praedictos evitent, et, quantum in eis est, ab aliis evitari faciant, nec cum eisdem seu praefati regis civitatibus, dominiorum, terrarum, castrorum, comitatum, villarum, fortalitorum, oppidorum et locorum praedictorum civibus, incolis vel habitatoribus aut subditis et vassallis, emendo, vendendo, permutando aut quacumque mercaturam seu negotium exercendo, commercium seu aliquam conversationem seu communionem habeant; aut vinum, granum, sal seu alia victualia, arma, pannos, merces vel quasvis alias mercantias vel res per mare in eorum navibus, trirēnibus aut aliis navigiis, sive per terram cum mulis vel aliis animalibus deferre aut conducere seu deferri aut conduci facere, vel delata per illos recipere, publice vel occulte, aut talia facientibus auxilium, consilium vel favorem, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis quaesito colore, per se vel alium seu alios, quoquomodo praestare praesumant. Quod si fecerint, ultra excommunicationis praedictae, etiam nullitatis contractuum, quos inirent, nec non perditionis mercium, victualium et bonorum omnium delatorum, quae capiendum fiant, poenas similiter eo ipso incurrant.

§ 13. Ceterum, quia convenire non vide-

Praelatis quoque et ceteris personis ecclesiasticis mandat, sub poenis hinc contentis, quatenus de regno Angliae discedant;

tur ut cum his qui Ecclesiam contemnant, dum praesertim ex eorum pertinacia spes corrigibilitatis non habetur, hi qui divinis obsequiis vacant, conversentur, quod etiam illos¹ facere non posse dubitandum est, omnium et singularum metropolitanarum et aliarum cathedralium caeterarumque inferiorum ecclesiarum et monasteriorum, domorum et locorum religiosorum et piorum quorumcumque, etiam S. Augustini, S. Benedicti, Cluniacensis, Cisterciensis, Praemostratensis, ac Praedicatorum, Minorum, Carmelitarum aliorumque quorumcumque Ordinum et Militiarum, etiam hospitalis Hierosolymitani, praelatis, abbatibus, prioribus, praeceptoribus, praepositis, ministris, custodibus, guardianis, conventibus, monachis et canonicis, necnon parochialium ecclesiarum rectoribus aliisque quibuscumque personis ecclesiasticis, in regno et dominiis praedictis commorantibus, sub excommunicationis ac privationis administrationum et regiminum monasteriorum, dignitatum, personatum, administrationum ac officiorum canonicatumque et praebendarum, parochialium ecclesiarum et aliorum beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque, quomodolibet qualificatorum, per eos quomodolibet obtentorum, poenis, mandamus quatenus, infra quinque dies post omnes et singulos terminos praedictos elapsos, de ipsis regno et dominiis, dimissis tamen aliquibus presbyteris in ecclesiis, quarum curam habuerint, pro administrando baptismo parvulis, et poenitentia decedentibus, ac aliis sacramentis ecclesiasticis, quae tempore interdicti ministrari permittuntur, exeant et discedant, neque ad regnum et dominia praedicta revertantur, donec moniti et excommunicati, aggravati, reaggravati, privati, maledicti et damnati praedicti monitionibus et mandatis nostris huiusmodi obtemperaverint, et meruerint² a censuris huiusmodi absolutiois beneficium obti-

¹ P. Matthaeus addit tute (n. r.). Cherub. legit obtemperantes meruerint (n. r.).

nere, seu interdictum in regno et dominiis praedictis fuerit sublatum.

§ 14. Praeterea, si praemissis non obstantibus, Henricus rex, complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces praedicti in eorum pertinacia perseveraverint, nec conscientiae stimulus eos ad cor reducerit, in eorum fortē potentia et armis confidentes, omnes et singulos duces, marchiones, comites et alios quoscumque tam saeculares quam ecclesiasticos, etiam forenses, de facto dicto Henrico regi obediētes, sub eiusdem excommunicationis ac perditionis bonorum suorum (quae, ut infra dicitur, similiter capientium fiant) poenis, requirimus et monemus quatenus, omni mora et excusatione postposita, eos et eorum singulos ac ipsorum milites et stipendiarios, tam equestres quam pedestres, aliosque quoscumque, qui eis cum armis favorint, de regno et dominiis praedictis, etiam vi armorum, si opus fuerit, expellant; ac quod Henricus rex et eius complices, fautores, adhaerentes, consultatores et sequaces, mandatis nostris non obtemperantes praedictis, de civitatibus, terris, castris, villis, oppidis, fortalitiis aut aliis locis regni et dominiis praedictorum se non intromittant, procurent; eis, sub omnibus et singulis poenis praedictis, inhibentes ne in favorem Henrici eiusque complicum, fautorum, adhaerentium, consultorum et sequacium aliorumque monitorum praedictorum mandatis nostris non obtemperantium, arma cuiuslibet generis offensiva et defensiva, machinas quoque bellicas seu tormenta (artellarias nuncupata) sumant aut teneant seu illis utantur, aut armatos aliquos, praeter consuetam familiam, parent; aut ab Henrico rege, complicibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus vel aliis in regis ipsius favorem paratos, quomodolibet, quavis occasione vel causa, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel

Ducesque et alios monet sub poenis supradictis, ut Henricum et eius complices de regno expellere etc. procurent;

indirecte, teneant vel receptent; aut dicto Henrico regi seu illius complicibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus praedictis consilium, auxilium vel favorem quomodolibet ex quavis causa vel quovis quaesito colore sive ingenio, publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse, per se vel alium seu alios, in praemissis vel aliquo praemissorum praesentent seu praestari faciant quomodolibet.

Principum christi. confederationes et obligationes contra Henricum et eius complices de regno expellere etc. declarant;

§ 15. Praeterea, ad dictum Henricum regem facilius ad sanitatem, et praefatae Sedis obedientiam reducendum, omnes et singulos christianos principes, quacumque, etiam imperiali et regali, dignitate fulgentes, per viscera misericordiae Dei nostri (cuius causa agitur) hortamur et in Domino requirimus, eis nihilominus, qui imperatore et rege inferiores fuerint, quos, propter excellentiam dignitatis, a censuris excipimus, sub excommunicationis poena mandantes ne Henrico regi eiusque complicibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus vel eorum alicui, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse, etiam sub praetextu confederationum aut obligationum quorumcumque, etiam iuramento aut quavis alia firmitate roboratarum et saepius geminatarum, a quibus quidem obligationibus et iuramentis omnibus nos eos et eorum singulos, eisdem auctoritate et sententia¹ ac potestatis plenitudine, per praesentes absolvimus, ipsasque confederationes et obligationes, tam factas quam in posterum faciendas, quas tamen (in quantum Henricus rex et complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces praedicti circa praemissa vel eorum aliquod se directe vel indirecte iuvare possent), sub eadem poena, fieri prohibemus, nullius roboris vel momenti, nullasque, irritas, cassas, inanes, ac pro infectis habendas fore decernimus et declaramus, consi-

¹ Cherubinius et P. Matthaeus scientia leco sententia legunt. (n. r.).

lium, auxilium vel favorem quomodolibet praesentent; quinimmo, si qui illis aut eorum alicui ad praesens quomodolibet assistant, ab ipsis omnino et cum effectu recedant. Quod si non fecerint, postquam praesentes publicatae et executioni demandatae fuerint, et dicti termini lapsi fuerint, omnes et singulas civitates, terras, oppida, castra, villas et alia loca eis subiecta simili ecclesiastico interdicto supponimus; volentes ipsum interdictum, donec ipsi principes a consilio, auxilio et favore Henrico regi et complicibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus praedictis prestando destiterint, perdurare.

§ 16. Insuper, tam principes praedictos quam quoscumque alios, etiam ad stipendia quorumcumque christifidelium militantes, et alias quascumque personas, tam per mare quam per terras armigeros habentes, similiter hortamur et requirimus, et nihilominus eis in virtute sanctae obedientiae mandantes quatenus contra Henricum regem, complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces praedictos, dum in erroribus praedictis ac adversus Sedem praedictam rebellione permanserint, armis insurgant, eosque et eorum singulos persequantur, ac ad unitatem Ecclesiae et obedientiam dictae Sedis redire cogant et compellant; et tam eos, quam ipsorum subditos et vassallos, ac civitatum, terrarum, castrorum, oppidorum, villarum et locorum suorum incolas et habitatores, aliasque omnes et singulas personas, supradictis mandatis nostris, ut praefertur, non obtemperantes, et quae praefatum Henricum regem, postquam censuras et poenas praedictas incurrerit, in dominum quomodolibet, etiam de facto, recognoverint, vel ei quovis modo obtemperare praesumpserint, aut qui eum ac complices, fautores, adhaerentes, consultores, sequaces ac alios non obtemperantes praedictos ex regno et dominiis prae-

Principibus et aliis mandat ut contra Henricum et complices arma capiant;

dictis, ut praefertur, expellere noluerint, ubicumque eos invenerint, eorumque bona mobilia et immobilia, mercantias, pecunias, navigia, credita, res et animalia, etiam extra territorium dicti Henrici regis ubilibet consistentia, capiant.

§ 17. Nos enim eis bona, mercantias, pecunias, navigia, res et animalia praedicta sic capta, in proprios eorum usus convertendi, eisdem auctoritate, scientia et potestatis plenitudine plenariam licentiam, facultatem et auctoritatem concedimus, illa omnia ad eosdem capientes plenarie pertinere et spectare, et personas ex regno et dominiis praedictis originem trahentes seu in illis domicilium habentes aut quomodolibet habitantes, mandatis nostris praedictis non obtemperantes, ubicumque eos capi contigerit, capientium servos fieri decernentes; praesentesque literas, quoad hoc, ad omnes alios, cuiuscumque dignitatis, gradus, status, ordinis vel conditionis fuerint, qui ipsi Henrico regi vel eius complicibus, fautoribus, adhaerentibus, consultoribus et sequacibus aut aliis, monitionibus et mandatis nostris huiusmodi, quoad commercium, non obtemperantibus, vel eorum alicui victualia, arma vel pecunias subministrare aut cum eis commercium habere, seu auxilium, consilium vel favorem, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quovis modo, contra tenorem praesentium, praestare praesumpserint, extendentes.

§ 18. Et ut praemissa facilius iis, quos concernunt, innotescant, universis et singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis et patriarchalium, metropolitanarum et aliarum cathedralium et collegiatarum ecclesiarum praelatis, capitulis aliisque personis ecclesiasticis saecularibus ac quorumvis Ordinum regularibus, necnon omnibus et singulis, etiam Mendicantium Ordinum, professoribus, exemptis et non

exemptis, ubilibet constitutis, per easdem praesentes, sub excommunicationis et privationis ecclesiarum, monasteriorum ac aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, graduum quoque et officiorum, necnon privilegiorum et indultorum quorumcumque, etiam a Sede praedicta quomodolibet emanatorum, poenis ipso facto incurrendis, praecipimus et mandamus quatenus ipsi ac eorum singuli, si et postquam vigore praesentium desuper requisiti fuerint, infra tres dies immediate sequentes praefatum Henricum regem omnesque alios et singulos, qui supradictas censuras et poenas incurrerint, in eorum ecclesiis, dominicis et aliis festivis diebus, dum maior inibi populi multitudo ad divina convenerit, cum crucis vexillo, pulsatis campanis, et accensis ac demum extinctis et in terram proiectis et conculcatis candelis, et aliis, in similibus servari solitis, caeremoniis servatis, excommunicatos publice nunciari ¹, ac ab omnibus arctius evitari faciant et mandent; necnon, sub supradictis censuris et poenis, praesentes literas vel earum transumptum, sub forma infrascripta confectum, infra terminum trium dierum, postquam, ut praefertur, requisiti fuerint, in ecclesiis, monasteriis, conventibus et aliis eorum locis publicari et affigi faciant.

§ 19. Volentes omnes et singulos, cuiuscumque status, gradus, conditionis, praeminentiae, dignitatis aut excellentiae fuerint, qui, quominus praesentes literae vel earum transumpta, copiae seu exemplaria in suis civitatibus, terris, castris, oppidis, villis et locis legi et affigi ac publicari possint, per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, impediverint, easdem censuras et poenas ipso facto incurrere. Et cum fraus et dolus nemini debeant patrocinari, ne quisquam ex his, qui alicui regimini et administrationi deputati sunt, infra tempus sui regi-

¹ Cherub. et P. Matth. nuncient et ab altis nunciari etc. (n. r.)

Indoles et inobedientes rapientium servos fieri, et eorum bona occupantium esse decernit;

Praelatis et aliis mandati, sub poenis de quibus hic, ut in eorum ecclesiis Henricum et complicibus, excommunicat. publice nunciari et evitari faciunt;

Publicari nomen istius constitutionis impeditur in casibus poenas imponit.

minis seu administrationis, praedictas sententias, censuras et poenas sustineat, quasi post dictum tempus sententias, censuris et poenis praedictis amplius ligatus non existat, quemcumque, qui, dum in regimine et administratione existens, monitioni et mandato nostris, quoad praemissa vel aliquid eorum, obtemperare noluerit, etiam deposito regimine et administratione huiusmodi, nisi paruerit, eisdem censuris et poenis subiacere decernimus.

§ 20. Et ne Henricus rex eiusque complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces aliique, quos praemissa concernunt, ignorantiam earumdem praesentium literarum et in eis contentorum praetendere valeant, literas ipsas (in quibus omnes et singulos, tam iuris quam facti, etiam soleritatatum et processuum citationumque omissarum defectus, etiamsi tales sint, de quibus specialis et expressa mentio facienda esset, propter notorietatem facti, auctoritate, scientia et potestatis plenitudine similibus, supplemus) in basilicae Principis apostolorum et Cancellariae Apostolicae de Urbe, et in partibus in collegiatae Beatae Mariae Brugensis, Tornacensis, et Parochialis de Dunkerke oppidorum Morinensis dioecesis, ecclesiarum valvis affigi et publicari mandamus, decernentes quod earumdem literarum publicatio sic facta, Henricum regem eiusque complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces omnesque alios et singulos, quos literae ipsae quomodolibet concernunt, perinde eos ardent, ac si literae ipsae eis personaliter lectae et intimatae fuissent, cum non sit verisimile quod ea, quae tam patenter sunt, debeant apud eos incognita remanere.

§ 21. Ceterum, quia difficile foret etc.

§ 22. Nulli ergo omnino hominum etc.

¹ Sed haec forma immutata est, ut hic in fine.

Publicari mandatum hanc constitutionem in locis hinc expressa;

Transumptis credi iubet.

Datum Romae apud S. Marcum, anno Incarnationis dominicae millesimo quingentesimo trigesimo quinto, tertio kalendas septembris, pontificatus nostri anno I. Dat. die 30 augusti 1535, pontif. anno I.

Sequitur suspensio dictae bullae, et tandem suspensionis revocatio et bullae executio.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cum Redemptor noster ideo illum, qui ipsum negaverat, Petrum videlicet, universae Ecclesiae praeficere voluerit ut in sua culpa disceret aliis esse miserendum; non immerito Romanus Pontifex, qui ipsius Petri in dignitate successor existit, debet etiam in officio exercendae misericordiae ipsius esse successor. Sed cum in eum dirigitur misericordia, qui ex hoc fit insolentior et obstinior, aliosque secum trahit in perditionem, debet ipse Romanus Pontifex, postposita in eum misericordia, omnem severitatem adhibere, quo membrum illud putridum ita a corpore separatur ut reliqua membra, absque metu contagionis, salva remaneant, praesertim cum, pluribus curis adhibitis et multo tempore in hoc consumpto, morbum quotidie magis invalescere ipsa experientia comprobatur.

§ 1. Alias cum nobis relatum fuisset quod Henricus, Angliae rex, praeter ea, quae matrimonium de facto et contra prohibitionem Ecclesiae temerarie contractum concernebant, quasdam leges seu generales constitutiones, subditos suos ad haeresim et schisma trahentes, ediderat, et bonae memoriae Ioannem, tit. S. Vitalis presbyterum cardinalem Rossensem, publice damnari et capite puniri, ac alios quamplures praelatos, necnon alias personas ecclesiasticas, haeresi et schismati huiusmodi adhaerere nolentes, carcēribus mancipari fecerat; nos, licet illi, qui talia nobis

Exordium.

Referitur constitutio praecedens.

retulerant, tales essent ut nullo modo de veritate suorum dictorum ambigendum esset, cupientes tamen, respectu ipsius Henrici regis, quem, antequam in has insanias incideret, peculiari quadam caritate prosequeremur, praedicta falsa reperiri, de eis informationem ulteriorem habere procuravimus, et inveniētes clamorem ad nos delatum verum esse, ne nostro officio deessemus, contra eum procedere decrevimus, iuxta formam quarundam literarum nostrarum, quarum tenor sequitur, et est talis ¹.

Supercassoria per annos tres.

§ 2. Dum autem postea ad dictarum literarum executionem deveniendum esse statuissimus, cum nobis per nonnullos principes et alias insignes personas persuaderetur ut ab executione huiusmodi per aliquantum tempus supersederemus, spe nobis data quod interim ipse Henricus rex ad cor rediret et resipisceret, nos, qui, ut hominum natura fert, facile credebamus quod desiderabamus, dictam executionem suspendimus, sperantes (ut spes nobis data erat) ex ipsa suspensione, correctionem et resipiscentiam, non autem pertinaciam et obstinationem ac maiorem delirationem, ut rei effectus edocuit, proventuram.

Henrici magis improba et secula protulit.

§ 3. Cum itaque resipiscentia et correctio huiusmodi, quam tribus fere annis expectavimus, non solum postea sequuta non sit, sed ipse Henricus rex, quotidie magis se in sua feritate ac temeritate confirmans, in nova etiam scelera proruperit, quippe cum non contentus vivorum praelatorum et sacerdotum crudelissima trucidatione, etiam in mortuos et eos quidem, quos, in sanctorum numerum relatos, universalis Ecclesia pluribus saeculis venerata est, feritatem exercere non expavit. Divi enim Thomae ², Cantuariensis archie-

¹ Omittitur insertio, quia bulla ipsa est quae praecedit. ² Hunc S. Tho. canonizavit Alex. III, ut in constitutione LXVI, Redolet, tom. II, pag. 758.

piscopi, cuius ossa, quae in dicto regno Angliae potissimum, ob innumera ab omnipotenti Deo illic perpetrata miracula, summa cum veneratione in arca aurea in civitate Cantuariensi servabantur, postquam ipsum divum Thomam, ad maiorem religionis contemptum, in iudicium vocari et tamquam contumacem damnari ac proditorem declarari fecerat, exhumari et comburi, ac cineres in ventum spargi iussit, omnem plane cunctarum gentium crudelitatem superans, cum ne in bello quidem hostes victores saevire in mortuorum cadavera soliti sint; ad haec, omnia ex diversorum regum, etiam Anglorum, et aliorum principum liberalitate donaria ipsi arcae appensa, quae multa et maximi pretii erant, sibi usurpavit; nec putans ex hoc satis iniuriae religioni intulisse, monasterium divo illi Augustino, a quo christianam fidem Angli acceperunt, in dicta civitate dicatum, omnibus thesauris, qui etiam multi et magni erant, spoliavit, et sicut se in belluam transmutavit, ita etiam belluas quasi socias suas honorare voluit, feras videlicet in dicto monasterio, expulsis monachis, intromittendo, genus quidem sceleris, non modo christifidelibus, sed etiam Turcis inauditum et abominandam.

Iussio publicandi hanc bullam, revocatione praesertim dictae suspensionis.

§ 4. Cum itaque morbus iste a nullo, quantumvis peritissimo medico, alia cura sanari possit quam putridi membri abscissione, nec valeret cura huiusmodi, absque eo quod nos apud Deum causam hanc nostram efficiamus, ulterius retardari, ad dictarum literarum (quas ad hoc, ut Henricus rex eiusque complices, fautores, adhaerentes, consultores et sequaces, etiam super excessibus per eum novissime, ut praefertur, perpetratis, intra terminum eis quoad alia per alias nostras literas praedictas respective praefixum, se excusare ¹, alias poenas, ipsis literis contentas incurrant, extendimus et ampliamus) publicationem, et deinde, Deo duce, ad exe-

¹ Deest forsā possint (R. T.).

cutionem procedere omnino statuimus. Et quia a fide dignis accepimus quod, si ipsarum et praesentium literarum publicatio Diepe, Rothomagensis, vel Bononiae, Ambianensis dioecesis, oppidis in Francia, aut civitate S. Andreae, seu in oppido Calistrensi, Sancti Andreae dioecesis, in Scotiae regnis, vel in Thuamensi et Artifertensi civitatibus vel dioecesebus dominiis Hiberniae fiat, non solum tam facile, ut si in locis in dictis literis expressis fieret, sed facilius ipsarum literarum tenor ad Henrici et aliorum, quos concernunt, praesertim Anglorum, notitiam deveniret, nos, volentes in hoc opportune providere, motu, scientia et potestatis plenitudine praedictis decernimus quod publicatio literarum superius insertarum, quarum insertioni superius factae ac ipsis originalibus, quoad validitatem publicationis seu executionis praesentium, fidem adhiberi volumus, in duobus ex locis praesentibus literis expressis, alias iuxta suprainsertarum et praesentium literarum tenorem facta, etiam si in locis extra Romanam Curiam in dictis praesentibus literis specificatis, huiusmodi publicatio non fiat, perinde Henricum regem et alios, quos concernunt, praesertim Anglos, afficiat, ac si Henrico regi et aliis praedictis, praesertim Anglis, personaliter intimatae fuissent.

Fides transumptorum.

§ 5. Quodque praesentium transumptis, iuxta modum in praesentibus literis expressum factis, tam in iudicio quam extra, eadem fides adhibeatur, quae originalibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Derogatio contraiorum.

§ 6. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, necnon omnibus illis, quae in dictis literis volumus non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Sanctio poenae.

§ 7. Nulli ergo etc.
Datum Romae apud S. Petrum, anno Incarnationis dominicae millesimo quin-

gentesimo trigesimo octavo, decimosexto kal. ianuarii, pontificatus nostri anno v.

IX.

Approbatio et publicatio absolutionis Clementis VII, de haereticis et infidelibus regni Portugalliae et Algarbii ad fidem conversis; et confirmatio indultorum eis concessorum et extensio eorundem.

Paulus episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Exordium.

Illius vices in terris gerentes, qui non vult mortem transgressorum, sed potius conversionem, transgressoribus huiusmodi ianuam pietatis et misericordiae libenter aperimus.

Clemens VII accepit haereses in partibus Portugalliae et Algarbii extero, et ideo contra eos inquisitorem deputavit.

§ 1. Dudum siquidem, postquam per felicis recordationis Clementem PP. VII, praedecessorem nostrum, accepto quod in plerisque partibus regni Portugalliae et dominiis carissimi in Christo filii nostri Ioannis Portugalliae et Algarbii regis illustris, nonnulli ex haebraica perfidia ad Christi fidem conversi, christiani novi nuncupati, ad ritum iudaeorum, a quo discesserant, redire, et alii, qui haebraicam sectam numquam professi erant, sed christianis parentibus procreati, ritum eundem observare, et alii lutheranam et alias depravatas haereses et errores sequi, ac sortilegia, haeresim manifeste sapientia, instigante humani generis inimico, committere non verebantur, in gravissimam Dei offensam, et orthodoxae fidei scandalum, dictus praedecessor dilectum filium Didacum de Silva, Ordinis fratrum Minorum Sancti Francisci de Paula professorem, in suum et Apostolicae Sedis commissarium ac super praemissis inquisitorem in regno et dominiis praedictis, cum plena facultate contra de huiusmodi criminibus reos aut suspectos inquirendi, eosque carce-

randi, puniendi et corrigendi, per quasdam constituerat et deputaverat.

§ 2. Et deinde, ex certis rationabilibus causis, praedictas et quascumque alias literas suas, ac per illas eatenus eidem Didaco et quibusvis aliis, etiam locorum ordinariis, super praemissis concessas facultates et commissiones per alias ad suum beneplacitum suspenderat, ac venerabili fratri Marco episcopo Senogalliensi nostro, tunc suo, et dictae Sedis apud dictum regem nuncio, inter alia, in mandatis dederat ut Didaco et ordinariis praedictis ac aliis inquisitoribus in partibus illis existentibus posteriores literas praedictas intimaret, et suspensionem huiusmodi inviolabiliter observari faceret.

§ 3. Ac postmodum per eundem praedecessorem etiam accepto quod nonnulli ex suspectis, de criminibus praedictis a quadraginta annis vel circa, ex iudaismo et mahometica et aliis sectis, quibus tunc obcaecati erant, ad fidem Christi et illius sacrum baptismum suscipiendum coacti fuerant: alii vero, licet sponte sua conversi, seu de parentibus christianis procreati fuissent; tamen, ob praedictorum indiscreta commercia vel alias diabolica instigatione persuasi, etiam in praedictas et alias diversas haereses et errores, eodem instigante inimico, lapsi fuerant, aliaque quamplurima crimina commiserant et in dies committebant, idem praedecessor, motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, per alias suas sub plumbo literas, omnes et singulos utriusque sexus, tam noviter conversos quam alios quoscumque de praemissis culpabiles aut suspectos ex dictis regnis et dominiis oriundos, ac in eis degentes forenses et alienigenas, undecumque venissent, qui, tempore publicationis ipsarum posteriorum literarum per eundem Marcum episcopum et nuncium vel ab eo deputandos, in singulis civitatibus et diocesisibus regnorum et dominiorum huius-

modi faciendae, in illis domicilium vel habitationem habuissent, ac etiam illorum filios, nepotes et descendentes, tam tunc praesentes quam absentes, seu qui ab eisdem regnis et dominiis alias recessissent, etiam si exules et banniti forent, qui eidem Marco episcopo et nuncio vel alicui alteri ex sacerdotibus et confessoribus¹ videlicet in regnis et dominiis praedictis, infra tres a die eiusdem publicationis; absentes vero ab eis, infra quatuor seu plures aut pauciores, qui arbitrio dicti Marci episcopi et nuncii viderentur esse necessarii, a die earumdem posteriorum literarum per eos habendae notitiae computandos menses, praedicta et alia quaecumque, quotcumque et qualiacumque sua crimina, excessus, delicta et peccata confessi forent, ac quorum nomina et cognomina in aliquo libro vel memoriali per eosdem confessores descripta forent, etiam si illi ecclesiastici saeculares aut quorumvis Ordinum regulares, militiarum milites ac in quibusvis gradibus, dignitatibus et ordinibus constituti, et tam illi quam alii laici et utriusque sexus personae, cuiusvis status et ordinis existerent, etiam si illi eatenus et in futurum, dictis mensibus durantibus, in regnis et dominiis praedictis vel extra illa, tamquam haeretici sententialiter condemnati, et ut tales ipsi et illorum bona publicata, aut pro talibus accusati, inquisiti, publice vel occulte diffamati, et ut tales habiti, reconciliati, et contra eos sententiae desuper latae et executae, vel illi propterea carcerati extitissent, ab omnibus et singulis per eos eatenus perpetratis, etiam haereses et ab eadem fide apostasias, blasphemias et alios quoscumque, etiam maximos, errores sapientibus, etiam quantumcumque gravibus et qualificatis peccatis, criminibus, excessibus et delictis, etiam sub generali expressione de iure vel alias non venien-

¹ Participen seq. supplent Cherub. et P. Math. per ipsum Marcum episcopum et nuncium ad id deputandis, praesentes videlicet etc. (n. 7.).

tibus et specialem notam requirentibus; necnon excommunicationum, suspensionum, interdictorum et aliis ecclesiasticis et temporalibus, corporalibus, etiam capitalibus, sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, etiam a praefatis, et qui pro tempore forent, inquisitoribus haereticae pravitatis huiusmodi, praemissorum et alia occasione vel causa latis et promulgatis, etiam si in illis ab eisdem quadraginta et ulterius annis insorduissent, ac illorum absolutio eidem praedecessori et pro tempore existenti Romano Pontifici et eidem Sedi, etiam iuxta illarum, quae in die Coenae Domini legi consueverant, et aliarum literarum et processuum apostolicorum tenorem et alias quomodolibet reservata existeret; quorum omnium qualitates, quantitates, et circumstantias etiam haberi voluit pro expressis, a pravitatis videlicet haereticae huiusmodi, in utroque foro civili, criminali et contentioso, conscientiae et animae, penitus et plenarie; a reliquis vero criminibus, pravitatem huiusmodi non sapientibus, in foro conscientiae dumtaxat, ex tunc, prout ex ea die et e contra, praevia, quoad forum conscientiae, cordis contritione et oris confessione, auctoritate apostolica absolvit; ac eosdem carceratos vel alias detentos et exules etiam a carceribus, exiliis et bannis, quibus, occasione criminum haeresis et apostasiae ac blasphemiae huiusmodi detenti et condemnati existerant, relaxavit et liberavit ac relaxari et liberari mandavit. Et tam illis quam aliis, alia occasione vel causa detentis vel exulibus, donec ab eis, a quibus detinebantur, relaxarentur, et ab eis, ad quos id spectaret, salvus conductus et aliae necessariae securitates eis concederentur, dicti menses currere non inciperent, dummodo ipsi a die notitiae posteriorum literarum in aliquam haeresim cecidisse, vel in veteri er-

rore perstitisse non convincerentur, concessit.

§ 4. Necnon cum eis, tam praesentibus quam absentibus, ac etiam cum clericis et aliis saecularibus et quorumvis Ordinum regularibus, ecclesiasticis personis, etiam quaecumque, quotcumque et qualiacumque beneficia ecclesiastica saecularia et quorumvis Ordinum regularia, etiam si saecularia, canonicatus, praebendas, dignitates, etiam maiores post pontificales et principales, ac conventuales, personatus, administrationes et officia, etiam curata et electiva in cathedralibus, etiam metropolitanis et collegiatis ecclesiis; regularia vero beneficia huiusmodi, monasteria, etiam dignitates conventuales, praepetoriae, etiam curatae et electivae, et alias, cuiuscumque qualitatis essent, obtinentibus, etiam si archiepiscopali, episcopali, abbatiali, magistrali et alia quacumque dignitate praefulgerent, super irregularitate per eos, praemissorum haeresis et apostasiae et blasphemiae criminum occasione vel causa, ac etiam quia sic ligati missas et alia divina officia forsitan, non tamen in contemptum clavium, celebrassent, aut alias illis se immiscuissent, contracta; et cum iis, qui promoti non erant, ut ad omnes, etiam sacros et presbyteratus, ordines promoveri, et in illis, tam illi quam qui tunc, etiam post dicta crimina perpetrata et absolutionem huiusmodi, promoti erant, etiam in altaris ministerio ministrare, ac beneficia ecclesiastica, etiam ut praemittitur et alias qualitercumque qualificata, eis canonice conferenda recipere, illaque et alia per eos tunc obtenta retinere: ac etiam, tam ipsi ecclesiastici et regulares ac milites, quam laici ac mulieres eorumque filii, nepotes et descendentes, ad gradus, honores, ordines, officia et alia assumi; illaque suscipere et exercere, ac illis et aliis similibus et dissimilibus iam susce-

Illaque et eorum successorem ad dignitates habilitari et indultis christianorum uti posse decrevit.

Postea eius facultatem ad beneplacitum suspendit;

Postea per alias eius literas convertentes ad eundem infra terminum huiusmodi expressum absolvit et poenas condonavit et remisit;

ptis uti; necnon vestes sericeas et panni, cuiuscumque etiam rubei coloris, ac aurum, argentum, gemmas et alia iocalia, necnon ense et arma eorum statui condecencia deferre; super equos et mulas equitare; ac aliis omnibus et singulis privilegiis, exemptionibus, favoribus, gratiis, immunitatibus, libertatibus et concessionibus, quibus alii christifideles eorumque filii et nepotes ac ab eis descendentes utebantur, potiebantur et gaudebant, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valerent, in omnibus et per omnia, perinde ac si ipsi eorumque avi, proavi, parentes et alii genitores veri christiani fuissent, et nunquam a fide deviassent, dispensavit, eisque pariter indulgit. Necnon omnem inhabilitatis et infamiae maculam sive notam circa eos, praemissorum occasione, tam ex propriis quam illorum parentum, consanguineorum et affinium culpis et sententiis earumque executionibus et alias quomodolibet insurgentes, ab eis penitus et omnino abolevit.

Confiscationes honorum fisco non incorporatorum et processus et sententias contra eos latis delictis;

§ 5. Ac confiscationes honorum, si quae eatenus factae fuerant, quorum tamen possessio pro eodem fisco apprehensa non fuerat, necnon processus contra eos formatos sententiasque latis ac dictis mensibus durantibus formatas et ferendas; necnon informationes et alia quaecumque acta et gesta, ordinaria et extraordinaria, in iudicio et extra, contra eos catenus facta, ac ex tunc, prout ex ea die et e contra, eisdem mensibus durantibus, facienda, quorum omnium tenores, status et merita similiter haberi voluit pro expressis, cassavit, irritavit, abolevit et annullavit, ac cassata, irrita, deleta et annullata fore decrevit; ipsaque bona sic confiscata et confiscanda, eis, a quibus ablata fuerant, si eidem fisco incorporata non essent, remisit, donavit et restituit,

illosque et illa in pristinum et eum, in quo ante praemissa, et tempore, quo baptizati fuerant, erant, statum restituit, reposuit et plenarie reintegravit.

§ 6. Necnon statuit et ordinavit quod omnes et singuli confessores praedicti, quibusvis eis, durantibus mensibus supra dictis, confessis, etiam de dictis criminibus non culpabilibus neque suspectis, in dicto libro describendis, si id petiissent, pro illorum super praemissis tutiori cautela, aliquam cedulam vel scripturam authenticam, manu propria subscriptam vel ipsius nuncii sigillo munitam, in testimonium praemissorum gratis et absque alia exactione concedere possent et deberent, qua perpetuis futuris temporibus per eos exhibita vel ostensa, illam habentes vel, etiam absque illa, in dicto libro descripti et annotati, tuti et securi permanerent, et de praedictis criminibus, haeresim, apostasiam et blasphemiam sapientibus, per ipsos culpabiles vel suspectos perpetratis usque ad diem datae eiusdem cedulae vel testimonii, seu in eodem libro annotationis et descriptionis, nullatenus inquiri possent; ac quod, praemissorum occasione, ipsis describendis vel suas cedulas praedictas habituris et illorum filiis et descendentes in nullo praedudicari nec praedudicium afferri, nec reconciliati censi, etiam ex eo quod dictorum delictorum seu aliquorum ex eis veniam petiissent, vel ab eis absoluti fuissent; nec etiam si forsitan in aliquem praedictorum errorum in posterum incidissent, vel alias quomodolibet deprehensi extitissent, relapsi viderentur; neque aliquod indicium, etiam minimum, contra eos oriri, allegari vel deduci posse, in iudicio vel extra, indulgentia, remissio et alia in damnum, iniuriam vel aliud incommodum illorum retorqueri nequiverent.

§ 7. Quodque si aliqui iam essent con-

Habentes fidem a confessoribus vel in eorum libris annotatos, securo caso declaravit;

Condemnatos de haeresib. publice illas abiurare debere decrevit;

Condemnatis penitentibus se gravatos, ad nuncium recursum concessit;

Relapsos debitis poenis puniri iussit;

demnati de criminibus haeresis huiusmodi; vel eorum crimina iam essent in iudicio omnibus notorie probata, ipsi, secundum ecclesiastica statuta, errores suos abiurare, illisque publice renuntiare deberent. Quibus abiuratis et renunciatis, idem nuncius eius arbitrio poenitentias eis iniungendas vel iniunctas, non tamen in alias publicas, sed secretas poenitentias commutare; ac reconciliatis, quibus aliqua publica poenitentia per quoscumque iudices et inquisitores fuisset iniuncta, etiam illam, veluti ipsi inquisitores etiam commutare potuissent vel consuevissent, in alia pietatis opera commutare et cum illis dispensare valerent. Ac quod si ex supradictis condemnatis vel inquisitis, accusatis aut reconciliatis seu relapsis fuissent aliqui, qui se contra instantiam gravatos esse assererent, ac propterea cuperent ut iterum eorum causae audirentur, liceret eis ad dictum nuncium recurrere et personaliter coram eo comparere, et se ipsos in eo statu, in quo tunc esse reperirentur, de integro defendere, sic tamen quod, si iterum in defensione sua ipsos succumbere contingeret, tunc, tamquam ob causam delictorum huiusmodi relapsi, legitima poena punirentur; ceteri vero secretam poenitentiam susciperent, quae loco legitima et canonicae poenae, quam pati debuissent, ipsius nuncii arbitrio, ipsis imponeretur. Et nihilominus ii, qui relapsi non essent, dictis literis et illarum effectu gauderent.

§ 8. Ac quod dicti condemnati aut inquisiti, accusati vel reconciliati, si iterum in haeresis crimen relabi eos contingeret, pro relapsis puniri possent, habita tamen diligenti deliberatione; quod si ex ipsis aliqui essent, qui se violenter ad fidei sacramentum suscipiendum pertractos esse docerent, illis non ita imputentur culpa ut in posterum relapsorum poena tenerentur.

† Cherub. et Malth. instilitiam legunt (R. T.).
Bull. Rom. Vol. VI. 27

§ 9. Quodque ii, qui publice de crimine haeresis diffamati, non tamen convicti seu accusati essent, quorum perfidia ex publica voce et fama ad aures ipsius nuncii perveniret, proprio iuramento et duobus vel tribus testibus compurgatoribus fide dignis, per eundem diffamatum eligendis, seipsos secreta et extraiudicialiter coram nuncio vel ab eo deputandis praedictis seu eorum aliquo purgare, seu crimina huiusmodi, de quibus diffamati essent, sua sponte et cum iuramento, secreta ac etiam extraiudicialiter, coram eorum nuncio seu deputato aliquo, in praesentia duorum testium vel proprii sacerdotis loco eorum, abiurare possent.

§ 10. Qui omnes accusati, inquisiti, condemnati, reconciliati et publice diffamati, modo et forma praemissis; ceteri vero, praemissa tantum confessione et absque aliqua publica poenitentia eis iniungenda, plenariam et totalem veniam et alia supradicta consequi et obtinere; ipseque nuncius omnia et singula supradicta et quaecumque alia, quae alii inquisitores et commissarii quicumque, per quascumque praedicti praedecessoris et dictae Sedis literas, ac etiam de iure vel consuetudine, facere, gerere et exercere possent, facere, gerere et exercere libere et licite valeant. Ac quod si aliqui ex praedictis omnibus, tam noviter conversis quam aliis, praesentibus et absentibus, reperirentur, qui huiusmodi gratiam, modis praemissis, durantibus dictis mensibus, suscipere nollent, lapsis eisdem mensibus, gratiis per dictas posteriores literas concessis nullo modo gaudere possent. Qui tamen ad sui excusationem aliquid afferre vellent, benigne et secundum christianam mansuetudinem audirentur; et eorum iura et defensiones ad eundem praedecessorem per dictum nuncium, sub suo sigillo clausa, mitterentur.

§ 11. Quodque contra noviter conver-

Diffamatos coram nuncio abiurare seu compurgare posse mandavit;

Qui tamen omnes praemissis functi veniam etc. obtinere valent.

Contra noviter conversos et eorum filios et descendentes, quorum excusationes ad ipsam Pontific. Misericordiam fuerant superadditi iussit;

Contra noviter conversos ac filios et descendentes eorum confessos¹, quorum tamen excusationes per nuncium aut deputatos praefatos sive eorum aliquem receptae et ad dictum praedecessorem transmissae essent, in negotio inquisitionis vel visitationis ordinariae vel extraordinariae super criminibus praedictis, iuxta formam literarum praedictarum, usque ad annum a die ipsarum publicationis, etiam supersederetur, quia interim dictus praedecessor, tam super eodem negotio quam etiam circa illorum futuram vitam, opportune providere intendebat.

Inhibuitque omnibus praedictis ne de cetero molestarent eos, qui gratias super delictis eorum obtinebant;

§ 12. Districtius inhibens omnibus et singulis, etiam iudicibus ecclesiasticis et saecularibus, ac praelatis, inquisitoribus, ordinariis seu delegatis, quacumque auctoritate, potestate et dignitate, etiam pontificali, archiepiscopali, primatiali et patriarchali, ac statu, gradu, conditione et praeseminantia, etiam cardinalatus honore, fulgentibus, ac tali qualitate, de qua expressa mentio fieri deberet, pollutibus, a praefato praedecessore seu Sede praedicta, etiam ad instantiam eiusdem regis, deputatis, sub excommunicationis, suspensionis et interdicti sententiis, ac beneficiorum et officiorum per eos obtentorum privationis poenis, ne aliquos, de praemissis haeresi, apostasia, blasphemia culpabiles aut suspectos, qui gratis praedictis, iuxta posteriorum sub plumbo literarum tenorem, gaudere deberent, si quos sub aliqua custodia vel carceribus tenerent aut in exilium misissent amplius detinerent aut contra eos ad ulteriora procederent, immoderatos relaxarent et exules ad patriam secure redire permitterent, et in eorum statu, in quo iam ante accusationes, condemnationes, carcerationes, exilia et bannimenta huiusmodi existebant, reponerent; accusatoribus vero, denunciatoribus, testibus, inquisitoribus, iudicibus, promotibus et aliis quibusvis, sub similibus cen-

¹ Et non confessos, Cherub. et P. Matt. (n. r.).

suris et poenis, ne contra supradictos etiam non culpabiles nec suspectos, praemissorum occasione, se intromittere, neque aliquos ad testificandum vel accusandum seu denunciandum inducere vel alias illos super praemissis vel illorum occasione molestare quoquomodo praesumerent.

§ 13. Ac decernens omnes et singulos in praemissis inobedientes vel contraveniuntibus poenas hinc expressas imponit;

Et contra venientibus poenas hinc expressas imponit;

§ 13. Ac decernens omnes et singulos in praemissis inobedientes vel contraveniuntibus poenas hinc expressas imponit;

eo ipso incurrere, et beneficia per eostunc oblenta eo ipso vacare et ab ipso praedecessore ac quibusvis illorum ordinariis collatoribus impetrari et conferri posse, ipsasque impetrationes et collationes ac alias dispositiones, alias legitime factas, valere, plenamque roboris firmitatem obtinere; ac easdem posteriores literas de subreptionis¹ vitio seu intentionis defectu notari vel impugnari non posse, nec sub quibusvis revocationibus, modificationibus, limitationibus et suspensionibus quorumcumque similium vel dissimilium literarum, ac etiam per eundem praedecessorem et Sedem praefatam factis et faciendis, nullatenus comprehensas, sed semper ab illis exceptas esse; et quoties revocatae vel limitatae essent, toties in pristinum et eum, in quo tunc existebant, statum restitutas et reintegratas existere. Necnon illarum transumptis, manu notarii publici subscriptis et sigillo eiusdem nuncii munitis, eandem prorsus, tam in iudicio quam extra illud, fidem adhiberi debere, quae ipsis posterioribus literis adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

§ 14. Sicque in praemissis omnibus per praefatos et quoscumque alios inquisitores et iudices, etiam S. R. E. cardinales, in quacumque instantia sive in iudicio coram eis, etiam nunc et in futurum, pendentibus, iudicari, sententiari et definiri debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, sententiandi et definiendi facultate. Ac irritum et inane quicquid secus

¹ P. Matthaeus addit vel obreptionis (n. r.).

super his a quoquam, quavis auctoritate, etiam per ipsum praedecessorem, scienter vel ignoranter contingeret attentari.

§ 15. Mandans praefato nuncio ut, per se vel alium seu alios, posteriores literas huiusmodi et in eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus esset, solemniter publicans, ac in praemissis efficaciter assistens, faceret easdem posteriores literas et in eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus esset, firmiter observari, ac singulos, quos praedictae posteriores literae concernebant, illis pacifice gaudere. Nec permetteret eos desuper per inquisitores et iudices praefatos seu quoscumque alios quomodolibet impediri, molestari vel perturbari, ac contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas et alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compesceret; invocato etiam ad hoc, si opus fuisset, auxilio brachii saecularis.

Ioannemque, Portugalliae et Algarbiorum regem, rogavit ut eidem nuncio assisteret ac faveret, quibus eumque non obstantibus;

§ 16. Ioannem vero regem praefatum rogans et hortans in Domino ut, pro sua in hanc sanctam Sedem devotione et observantia, ipsi Marco nuncio suis auctoritate et favore assistens, non permetteret ipsum Marcum nuncium circa praemissorum executionem, aut illos, qui sub eisdem posterioribus literis, comprehendebantur, quominus iuxta ipsarum literarum tenorem gaudere possent, quomodolibet turbari aut impediri. Non obstantibus praemissis ac pia memoriae Bonifacii Papae VIII et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum suorum, ac aliis apostolicis, necnon in generalibus ac provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, etiam ab eisdem praedecessoribus, etiam pluries, emanatis; legibus imperialibus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, officii inquisitionis et ecclesiarum ac regnorum et dominiorum praedictorum illorumque civitatum et locorum, etiam municipalibus, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis; ac etiam in forma brevis literis, etiam per dictos praedecessores et Sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus praedictis, etiam ad instantiam eiusdem Ioannis et aliorum quorumcumque regum et reginarum, aut etiam motu proprio et de sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium consilio, etiam apostolicae potestatis plenitudine, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis concessis et innovatis, etiam si in eis caveretur expresse quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis et formis, derogari posset, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda esset, tenores, ac si de verbo ad verbum ac forma in illis tradita observata inserti essent, pro sufficienter expressis habens, illis alias in suo robore permansuris, ea vice dumtaxat, motu simili, specialiter et expresse derogavit, contrariis quibuscumque; seu si inquisitoribus et iudicibus praedictis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem esset Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possent per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 17. Et deinde posteriores literas praedictas non alia ratione, nisi ut praefato regi, qui multa ad Christi gloriam pertinentia, super huiusmodi absolutionis concessione eidem praedecess. per specialem eius oratorem significare velle praemo-

Postea per alias literas constitutionem suam publicari prohibuit;

nuerat, satisfaceret, edi, et per dictum Marcum episcopum et nuncium publicari per alias in forma brevis literas prohibuit. Ac postmodum, tam dilecto filio Henrico de Meneses, eiusdem regis nuncio, ad ipsum praedecessorem ob hanc causam specialiter destinato, quam venerabili fratre Martino archiepiscopo Funchallensi, suo apud eundem praedecessorem oratore, auditis, ac omnibus et singulis, quae per eos adversus praedictae absolutionis concessionem acta et in scriptis data fuerant, mature consideratis, sufficientique ad omnia ex urbanitate dato responso, et quid ad ea per eundem regem replicaretur per quatuor menses et plus eo expectato, per alias in forma brevis literas statuit, declaravit et voluit quod literae absolutionis huiusmodi in omnibus et per omnia eam vim et auctoritatem haberent, ac si in regno praedicto, iuxta illarum tenorem, publicatae fuissent. Addens quod si per eundem regem ac per eius ministros aut populum effectum foret ut praedicti novi christiani secure non possent ea adimplere, quae dictus praedecessor in praedictis absolutionis literis adimplenda esse mandaverat, ut praedictam absolutionem consequi valerent, ipsi nihilominus in eis, quae ad potestatem ipsius praedecessoris temporalem pertinebant, quoad forum contentiosum, absoluti et liberi esse censerentur; ac nullo modo, ratione praedictorum delictorum, ex tunc per viam inquisitionis seu visitationis, ordinarie vel extraordinarie, molestari vel inquietari valerent.

§ 18. Mandans eidem Marco episcopo et nuncio, quem ad id specialiter executorem constituerat, quod, eius et dictae Sedis nomine, illius declarationem et voluntatem huiusmodi, sub eisdem comminationibus et censuris, exequi faceret, quae in praedictis veniae literis, sub plumbo datis continebantur. Non obstantibus dictis, tam sub plumbo quam in forma brevis emanatis,

literis, quibus, illorum omnium tenores pro sufficienter expressis habens, ipse Clemens praedecessor derogavit, ceterisque contrariis quibuscumque.

§ 19. Postmodum autem, cum dicti Martinus archiepiscopus et Henricus, etiam apud nos oratores, nobis exposuissent quod, licet¹ praef. rex responsiones suas ad causas praedictas misisset, putaretque per eas constare ad absolutionem praedictam, sub forma praefata, etiam causis, quae dictum praedecessorem ad id induxerant, non obstantibus, procedi non debuisset; tamen quia praefatus praedecessor, cui, cum infirmitate gravaretur, ipsi Martinus archiepiscopus et Henricus oratores, ipsius responsiones, quae tempore dictae infirmitatis ad eorum manus pervenerant, tradere non potuerant, nesciens responsiones praedictas delatas esse, ac putans ipsum regem, ex eo forsitan quod causae praedictae ad eum missae ita validae viderentur ut congrue ad eas responderi non posset, ipsas responsiones, tamquam non urgentes, missas non esse, praemissa in ultimo datis literis contenta statuerat et ordinaverat; quodque nos responsiones ipsas debite attendere et considerare, ac mature in hoc negotio, ex quo dictorum regnorum quies non parum pendebat, providere vellemus, apud nos, nomine ipsius regis, institissent, nos responsiones praedictas per ipsos oratores nobis traditas nonnullis viris, doctrina, integritate, gravitate, experientia decoratis, examinandas tradidimus, ea intentione ut, habita illorum relatione, in hoc negotio, prout ad nostrum spectabat officium, provideremus; praefato Marco episcopo et nuncio, ne, etiam vigore praedictarum et quarumcunque aliarum literarum a praefato praedecessore emanatarum, ac universis et singulis de haeresi et a fide apostasia culpabilibus seu suspectis, ne modo aliquo literas absolutionis publicare, aut, si publicatae forent, eis uti; inquisitoribus autem

¹ P. Matthaeus hic addit *postea* (n. r.).

Hic autem Pontifex, ex causis hic expressis, super sedem mandavit in executione dictae constitutionis Clementis VII;

praedictis, ne, vigore literarum per ipsum praedecessorem super eorum deputationem, ut praefertur, concessarum; ordinariis vero ne, facultatis eis de iure vel consuetudine concessae vigore, aliquem ex dictis de haeresi et apostasia culpabilibus et suspectis, occasione criminum per eos commissorum, modo aliquo molestare audent vel praesumerent, donec aliud per nos desuper ordinatum foret, per quasdam interim inhibentes, voluimus quoque ut si qui ob crimina huiusmodi carceribus mancipati invenirentur, nisi relapsi forent, data idonea cautione, de ipsos carceres, quoties per eos, ad quos spectabat, desuper requisiti forent, intrando, et si eorum bona in manibus fisci devenissent, aut ad eius instantiam sequestrata essent, absque alia cautione, ex praefatis carceribus relaxarentur.

§ 20. Et demum, cum praedicti viri, discussis et mature consideratis per eos rationibus huiusmodi et aliis quae consideranda erant, literas absolutionis, per dictum praedecessorem, ut praefertur, concessas, executioni debitae demandandas esse nobis retulissent, nos praefato Marco episcopo et nuncio per alias nostras, etiam in forma brevis, literas dedimus in mandatis quatenus ad executionem dictarum absolutionis literarum, iuxta illarum tenorem, in omnibus et per omnia, perinde ac si earum executionem per dictas literas non suspendissemus et, ut supradictum est, non inhibuissemus, procederet, prout in eisdem literis, quarum omnium tenores hic pro sufficienter expressis haberi volumus, plenius continetur.

§ 21. Cum autem, sicut accepimus, literae absolutionis huiusmodi, si illa forma, quoad nonnulla in ipsis literis contenta, servetur, de facili, absque scandalo, executioni demandari non possent, praesertim cum, pro nonnullis Sedem Apostolicam concernentibus causis, dictum

Sed tandem per eius literas, supersessoriam revocavit et ad illius executionem procedi mandavit;

Modo autem eandem constitutionem confirmat et innovat;

Marcum episcopum et nuncium, qui super praemissis executor, ut praefertur, deputatus fuit, brevi ad nos vocare intendamus, nos, ex praemissis et aliis causis animum nostrum moventibus, literas ipsas suum, prout convenit ad obvian- dum¹ periculis, effectum sortiri volentes, motu proprio, et ex certa nostra scientia, et apostolicae potestatis plenitudine volumus et decernimus quod literae veniae praedictae, quae, ut accepimus, iam diu ordinariis regni et domini praedictorum vel eorum officialibus pro maiori parte intimatae fuerunt, quoad absolutionem et omnia alia in eis contenta, eam vim et auctoritatem habeant, perinde ac si in regno et dominiis praedictis, iuxta ipsarum literarum formam, in omnibus et per omnia publicatae, et novi christiani, ab eisdem descendentes omnesque alii ab haereticis originem quomodolibet trahentes, in praefatis literis comprehensi, de haeresi et aliis praedictis criminibus culpabiles et suspecti, et in regnis et dominiis praefatis vel extra illa tamquam haeretici inquisiti, accusati, publice vel occulte diffamati, etiam si eorum crimina in iudicio notorie probata fuissent, et tamquam haeretici sententialiter condemnati et ut tales ipsi habiti, convicti, reconciliati, et eorum bona publicata, et contra eos sententiae desuper latae et executae, et poenae publice iniunctae, vel illi propterea carcerati confessiones, abiurationes, renunciationes, purgationes, poenitentias iniunctas et, iuxta dictarum literarum formam, iniungendas, omniaque alia in dictis literis contenta adimplevisent, et per eos realiter adimpleta et cum effectu completa fuissent. Decernentes quod in foro temporali, civili et criminali, etiam contentioso, de omnibus et singulis criminibus per dictas literas veniae, eis, ut praemittitur, remissis, etiam hactenus quomodolibet per eos, qui tem-

¹ P. Matth. hic addit *animarum* (n. r.).

pore datae dictarum literarum sub plumbo in regno et dominiis praedictis morabantur, et alios ab hebraeis descendentes, in dictis literis veniae comprehensos, perpetratis, plenarie absoluti et liberati sint et intelligantur, prout nos etiam eos, motu, scientia et potestate similibus, plenarie absolvimus et liberamus.

Illaque am-
pliat ut ab;

§ 22. Volentes quod, quoad forum fori, ad aliquam confessionem, abiurationem, renunciationem, purgationem, poenitentiam aliorumque in dictis literis contentorum executionem, paritionem et diligentiam, non teneantur, tam quoad haeresis, apostasiae, blasphemiae et alia praedicta crimina, quam in foro conscientiae dumtaxat quoad ea et omnia alia delicta et excessus, pravitatem huiusmodi non sapientia, quaecumque, quotcumque et qualiacumque fuerint, dummodo eorum errata et excessus alicui per eos eligendo confessori sacramentaliter corde contriti et ore confessi fuerint, absque aliqua poenitentia eis iniungenda, in omnibus et per omnia suffragari volumus. Decernentes quod, ob confessionem et contritionem praedictas quomodolibet omissas, nullo pacto, temporaliter et in foro contentioso et civili, quominus plenarium praemissorum effectum libere consequantur impediri, molestari seu perturbari possint; ac per eos eligendis confessoribus ipsos et eorum singulos a praemissis absolvendi plenariam et generalissimam potestatem et facultatem concedimus et impartimus. Necnon eosdem carceratos vel alias detentos et exules etiam a carceribus, exiliis et bannis, quibus, occasione criminum haeresis et apostasiae ac blasphemiae huiusmodi, detenti et condemnati existunt, relaxamus et liberamus, ac relaxari et liberari mandamus.

§ 23. Ac omnibus et singulis aliis privilegiis, exemptionibus, favoribus, gratiis, immunitatibus, libertatibus et concessio-

1 Cherub. et P. Matth. addunt publica (n. r.).

nibus in dictis literis veniae contentis, et quibus alii christifideles eorumque filii et nepotes ac ab eis descendentes utuntur, potiuntur et gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, perinde ac si ipsi eorumque avi, proavi, parentes et alii genitores veri christiani fuissent, et nunquam a fide catholica deviassent, de specialis dono gratiae plenissime dispensamus eisque pariter indulgemus; omnemque inhabilitatis et infamiae maculam sive notam circa eos, praemissorum occasione, tam ex propriis quam illorum parentum, consanguineorum et affinium culpis et sententiis earumque executionibus et aliis quomodolibet insurgentes, ab eis penitus et omnino abolemus. Ac confiscationes honorum, si quae hactenus, etiam post dictas literas veniae, in dictis regnis et dominiis factae fuerint, quorum tamen possessio pro fisco, ante datam literarum veniae sub plumbo per eundem Clementem praedecessorem nostrum concessarum, apprehensa non fuerit, necnon processus contra illos et illorum singulos formatos, sententiasque latas, necnon informationes et alia quaecumque acta et gesta, ordinaria et extraordinaria, in iudicio et extra, contra eos hactenus similiter, etiam post dictas literas, facta, quorum omnium tenores, status et merita, etiam praesentibus haberi volumus pro latissime expressis, cassamus, irritamus, delemus et annullamus, ac cassata, irrita, deleta et annullata fore decernimus; ipsaque bona sic confiscata eis, a quibus ablata fuerint, et, eis mortuis, eorum haeredibus et successoribus, si eisdem fisco, ut praemittitur, incorporata non sint, plenissime remittimus, donamus et restituimus, eosque et illa in pristinum et eum, in quo, ante praemissa et tempore quo baptizati

Indultis quoque et exemptionibus, quibus christiani utuntur, gaudent, ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valeant in omnibus et per omnia, perinde ac si ipsi eorumque avi, proavi, parentes et alii genitores veri christiani fuissent, et nunquam a fide catholica deviassent, de specialis dono gratiae plenissime dispensamus eisque pariter indulgemus; omnemque inhabilitatis et infamiae maculam sive notam circa eos, praemissorum occasione, tam ex propriis quam illorum parentum, consanguineorum et affinium culpis et sententiis earumque executionibus et aliis quomodolibet insurgentes, ab eis penitus et omnino abolemus. Ac confiscationes honorum, si quae hactenus, etiam post dictas literas veniae, in dictis regnis et dominiis factae fuerint, quorum tamen possessio pro fisco, ante datam literarum veniae sub plumbo per eundem Clementem praedecessorem nostrum concessarum, apprehensa non fuerit, necnon processus contra illos et illorum singulos formatos, sententiasque latas, necnon informationes et alia quaecumque acta et gesta, ordinaria et extraordinaria, in iudicio et extra, contra eos hactenus similiter, etiam post dictas literas, facta, quorum omnium tenores, status et merita, etiam praesentibus haberi volumus pro latissime expressis, cassamus, irritamus, delemus et annullamus, ac cassata, irrita, deleta et annullata fore decernimus; ipsaque bona sic confiscata eis, a quibus ablata fuerint, et, eis mortuis, eorum haeredibus et successoribus, si eisdem fisco, ut praemittitur, incorporata non sint, plenissime remittimus, donamus et restituimus, eosque et illa in pristinum et eum, in quo, ante praemissa et tempore quo baptizati

fuerant, erant, statum restituimus, reponimus et plenarie reintegramus.

Processus et sententias contra eos latas annullat, et in pristinum statum reponit;

§ 24. Et insuper auctoritate et tenore supradictis statuimus et ordinamus, volumus et mandamus quod praedicti liberi et plenarie absoluti, tuti et securi remaneant; et de haeresim et apostasiam ac blasphemiam sapientibus, ac aliis criminibus et excessibus supradictis, per ipsos usque ad diem datae praesentium, quomodolibet perpetratis, nullatenus inquiri, accusari vel molestari possint; ac quod, praemissorum occasione, ipsis vel illorum filiis et descendantibus in nullo praepiudicari vel praepiudicium afferri, nec reconciliati censerent, etiam ex eo quod dictorum delictorum seu aliquorum ex eis veniam petierint vel ab eis absoluti fuerint; nec etiam si forsitan in aliquem praedictorum errorum in posterum incidierint vel alias quomodolibet deprehensi extiterint, relapsi videantur; neque aliquod ex praeteritis indicium, etiam minimum, contra eos oriri, allegari vel deduci posse, in iudicio vel extra, indulgentia, remissio et alia in damnum, iniuriam vel alium incommodum illorum retorqueri nequeant.

Contravenientibus penas huiusmodi descriptas imponit;

§ 25. Districtius inibentes omnibus et singulis, etiam iudicibus ecclesiasticis vel saecularibus ac praelatis, inquisitoribus, ordinariis seu delegatis, quaecumque auctoritate, potestate et dignitate, etiam pontificali, archiepiscopali, primatiali et patriarchali, ac statu, gradu, conditione, et praerogativa, etiam cardinalatus honore, fulgentibus, et tali qualitate, de qua expressa mentio fieri deberet, pollutibus, etiam a nobis seu Sede praedicta, etiam ad instantiam eiusdem regis, deputatis et pro tempore deputandis, sub excommunicationis, suspensionis et interdicti sententiis, et beneficiorum ac officiorum per eos obtentorum privationis poenis eo ipso, nisi paruerint, incurrendis, ne aliquos

de haeresi, apostasia aut blasphemia et aliis praemissis culpabiles aut suspectos, qui gratis praedictis, iuxta praesentium tenorem, gaudere debent, si quos sub aliqua custodia vel carceribus teneant aut in exilia emiserint, amplius detineant, aut contra eos ad ulteriora procedant, immo captos relaxent, et exules ad patriam redire permittant et in eorum statu, in quo fuerunt, et ante accusationes, condemnationes, carcerationes, exilia et banimentum huiusmodi existebant, reponant; accusatoribus vero, denunciatoribus, testibus, inquisitoribus, iudicibus, promotoribus et aliis quibusvis, sub similibus censuris et poenis, ne contra supradictos, delictorum haeresim, a fide apostasiam ac blasphemiam sapientium hactenus commissorum occasione, se intromittere, nec aliquos ad testificandum vel accusandum seu denunciandum inducere, vel alias illos super praemissis vel illorum occasione molestare quoquomodo praesumant. Ac decernentes omnes et singulos in praemissis inobedientes vel contravenientes easdem sententias, censuras et poenas eo ipso incurrere, et beneficia per eos vacare, et a nobis et quibusvis illorum ordinariis collatoribus impetrari et conferri posse; ipsaque impetrationes et collationes ac alias dispositiones, alias legitime factas, valere plenamque roboris firmitatem obtinere; ac easdem praesentes literas de subreptionis vel obreptionis vitio seu intentionis nostrae defectu notari vel impugnari non posse, nec sub quibusvis revocationibus, modificationibus, limitationibus et suspensionibus quarumcumque similium vel dissimilium literarum, ac etiam per nos et Sedem eandem factis et faciendis nullatenus comprehensas, sed ab illis semper exceptas esse, et quoties revocatae vel limitatae fuerint, toties in pristinum et eum, in quo ad praesens existunt, statum restitutas et reintegratas

existere. Necnon illarum transumptis, manu notarii publici subscriptis, eandem prorsus, tam in iudicio quam extra illud, fidem adhiberi debere quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae vel ostensae. Sicque in praemissis omnibus per praefatos et quoscumque alios inquisitores et iudices, etiam sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, in quacumque instantia sive iudicio coram eis, etiam nunc et in futurum, pendente, iudicari, sententiarum et definiendi debere, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, sententiandi et definiendi facultate, et irritum et inane quidquid secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 26. Quocirca venerabilibus fratribus nostris Tranensi et Ulixbonensi archiepiscopis ac episcopo Ferrariensi per haec scripta mandamus quatenus ipsi vel duo aut unus eorum, per se vel alium seu alios, easdem praesentes, pro maiori praedictorum notitia, et in eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus fuerit, etiam in Romana Curia ac eius locis solitis et consuetis publicantes, et in praemissis efficaciter assistentes, faciant praesentes et in eis contenta quaecumque, ubi et quando ac quoties opus fuerit, firmiter observari, ac singulos quos ipsae praesentes concernunt, illis pacifice gaudere. Necnon quibuscumque habentibus interesse instrumentum intimationis huiusmodi, cum insertione earundem praesentium, omni contradictione et excusatione cessante, tradant et concedant, seu tradi et concedi faciant. Non permittentes eos desuper per inquisitores et iudices praefatos seu quoscumque alios quomodolibet impediri, molestari vel perturbari. Contradictores quoslibet et rebelles per censuras et poenas ecclesiasticas et alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita, compe-

scendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis; ne autem super anno, in quo futurae vitae doctorum novorum christianorum modus, iuxta voluntatem dicti Clementis praedecessoris, dari debet, aliqua dubitatio oriatur, volumus et dicta auctoritate decernimus ipsum annum a die datae praesentium incipere.

§ 27. Non obstantibus praemissis ac etiam felix recordationis Bonifacii VIII et aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, et aliis apostolicis, necnon in generalibus ac provincialibus et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, etiam ab eisdem vel a nobis, etiam pluries, emanatis; legibus imperialibus, necnon etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, officii inquisitionis et ecclesiarum ac regnorum et dominiorum praedictorum illorumque dignitatum et locorum, etiam municipalibus statutis et consuetudinibus, sententiis, privilegiis quoque, indultis, etiam in corpore iuris clausis; ac etiam in forma brevis literis, etiam per nos et praedecessores nostros et Sedem huiusmodi, etiam inquisitoribus praedictis, etiam ad instantiam eiusdem Ioannis et aliorum quorumcumque regum et reginarum, aut etiam motu proprio et de sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium consilio, etiam apostolicae potestatis plenitudine, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, irritantibusque et aliis decretis, concessis, approbatis et innovatis, etiam si in eis caveatur expresse quod illis nullatenus, aut non nisi sub certis inibi expressis modis et formis, derogari possit, quibus omnibus, etiam si, pro illorum sufficienti derogatione, de illis illorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua,

Clausula derogatoria.

non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum ac forma in illis tradita observata, inserti forent, pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, harum serie, motu, scientia et potestatis plenitudine praedictis, specialiter et expresse derogamus, contrariis quibuscumque; seu si inquisitoribus et iudicibus praedictis vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 28. Volumus autem quod carcerati vel sub cautionibus relaxati, qui de haeresi, aut a fide apostasia, seu blasphemia haeresim sapiente condemnati aut convicti fuerint, aut desuper confessionem fecerint, abiurationem super hoc coram aliquo iurisdictionem habente, per hos eligendo, publice facere omnino teneantur. Et abiuratione huiusmodi facta, etiam absque publica poenitentia per eos facienda, iuxta formam praedictarum sub plumbo confectarum literarum, omnino relaxentur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die duodecima octobris, millesimo quingentesimo trigesimo quinto, pontificatus nostri anno 1.

Anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo quinto, indictione octava, die vero secunda mensis novembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli, divina providentia Papae III, anno primo, retroscriptae literae, in forma brevis, in praesenti quinterne descriptae, affixae et publicatae fuerunt in aede Campi

Florae valvisque Cancellariae Apostolicae ac in valvis Principis Apostolorum de Urbe et in aliis locis publicis et solitis ac consuetis Romanae Curiae, ut moris est, per me Simonem de Bellavilla sanctissimi domini nostri praelibati Papae cursorem.

Aymo Gilleon, magister cursorum.

Dat. die 12 octobris 1535, pontif. anno 1.

X.

Causae civiles, interesse fisci Reverendae Camerae Apostolicae concernentes, in eadem Camera cognoscantur in omnibus instantiis.

Paulus Papa III, motu proprio, etc.

Non sine animi molestia accepimus causas feudales et alias, quae inter fiscum et privatum vertuntur, per diversa tribunaalia almae Urbis, vigore commissionum specialium aut alias, non sine magno Camerae Apostolicae et illius auctoritatis et iurisdictionis praeiudicio, passim audiri et terminari; et quia causae huiusmodi de sui natura in Camera Apostolica et non alibi tractari et definiendi debent, volentes in praemissis opportune providere, nonnullorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerendo:

§ 1. Motu proprio et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, tenore praesentium, omnes et singulas causas feudales et alias quaecumque, quae inter fiscum et privatum in prima vel ulteriori instantia, in auditorio Rotae et coram almae Urbis gubernatore et auditore Camerae et senatore ac aliis tribunalibus dictae Urbis, et aliquibus ex clericis seu praesidentibus particulariter instructae pendent, quomodocumque et qualitercumque, in petitorio vel possessorio, mero vel mixto, introductae sint.

Causa huiusmodi.

Ad hoc non potest interesse nisi de iure iudicium ab omnibus iudicibus commisso in Camera.